

ked. Mim, mijem és migem adok, migtá adja, miganem adom azokat; egyszersmind a' punganem nanen = teszlek titeket 's miganem titetme = adom azokat mutatják, hogy a' második és harmadik személyü többes tárgyat egy alakkal fejezi ki a' nyelv, mirül többet a' maga helyén.

12. Rendszeren a' hangok elősorolásával és osztályozásával 's azon ünemények meghatározásával, a' mellyek a' szók hangjaiban szemlélhetők, mit összesen hangtannak neveznek, kezdik meg a' nyelvtant, melly a' szeriet hangtanra, szótanra és mondattanra oszlik. De az így tárgyalt hangtan szinte érthetetlen az 'előtt, a' ki a' nyelvet nem tudja. Én azért a' szótan után adom elő, a' mikor az olvasó a' névszót és igeszót már ismerheti, 's maga is egybe alkothatná a' hangtant. Itt előre csak annyit tudjon meg, hogy az l, n, f, r, s jegyek a' szokott magyar ly, ny, ty, 's a' szokatlan rj, sj, (ry, sy) hangokat fejezik ki; hogy továbbá š, ž, č a' szokott magyar s, zs, cs hangokat jelölik.

ELSŐ RÉSZ.

S z ó - t a n.

13. A' szótan két osztályt foglal magában: a' *névszót* és *igeszót*. A' névszó alá foglaljuk természetesen a' *tárgyi* nevet (dologi nevet), *tulajdonsági* nevet, *név-mást*, *számm*nevet és a' *viszonyi* nevet.

T á r g y i n é v.

14. Eredeti tárgyi nevek a' kondai evangeliomban szinte következők fordulnak elő:

a	leány	as	lyuk
aul	menny	aš	dolog
akve	napa	at	íz
aln, alen	ón, ezüst	av	ajtó
aná	edény, tál	amp	eb
ane	sereg	ät	hajszál
aňeuch	öreg	el	év

eri	ének	jor	hely
et	est	jov	morzsa
ini	töves	jur	áldozat
inki	szolgáló leány	jurt, jort	társ
oj	tanács	lajl	láb
onch	szurok	lach	vidék
oš	juh	lat	kor
oš	szín	lich, lig	szálka, hegy
oter	fejedelem	lil	lélek
ovle	kezdet	lupt	levél
ovte	dárda	lonch	út
uj	vad	lomi	szúnyog
uš	város	luš	sírás
kacher	has	naer	fejedelem
kan, chan	hely, tér	nam	név
kač	öcs	ne	nő
kaš	kedv	nilm	nyelv
kat	kéz	nir	vessző, nyir
kav	kő	nor	gerenda
kul	ördög	nájt	büvölő
kum, chum	férj	nál, nóvl	hús, test
kval	ház	nál	orr
kvart	ing	nál	eskü
char	valaki	nál	bőr
char	föld, puszta	nál, nuop	menyegző
chap	hajó	čak	csecs
chol	láz	čach	só
chont	had	čač	farkas
chor, kur	kép	čor	bú
chom	arcz	čukv	anya
chul	hal	saj	ajándék
chul'm	hamu	sajt	ész, eszmélet
chur, kur	végszél	sak	gyöngy
chump	hab	sach	napfény
jej	éj	sal	villám
jejv	fa	sir	féleség, szer
jeg	atya	sov	csillag
jol	haszon, hatalom	su	bot

suj	szó	pank	fej, fejedelem
surń	arany	pank	fog
šanč	térd	pas	fény
šam és sem	szem	paš	erő
šip	nyak	pač	béke, köszöntés
šim	szív	pat	fazék
šot	boldogság	pät	vég
räch	eső	piš	fészek
ret	csalás	pos	jel, idő
rig	melegség	pul	bogyó
taut	tűz	pur	vendégség
tal és tel	tél	pute	méc
tal	ág	pum	fű
taš	készlet, áru	püv	fiu
tar	gyökér, ér	va	erő
tarvit	teher	vaj	vaj, zsír
tin	becs, ár	vant	feleség
toul	tallu, toll	vat	szél, part
tol	ujj	vit	víz
tor	vászony	vonch	árok
torem	ég, isten	vot	szél, ventus
tujt	hó	ma, mag	föld
tul	felhő	män	meny
tus	száj	met	bér
tuš	baj	mil	mélység
paul	falu	mul', muli, mulg	vendég, ven-
paľ	fül		déghely, főhely.

Ezeket a' vogul nyelv terén eredeti, nem származott, tárgyi neveknek vehetjük. Az agem betegség, alem bal, ačerm hideg, eserem szégyen, szemérem, išem hőség, olm és ulem álom, ulem öltő, ruha, ušem irigység, kavem sereg, lušem tetem, csont, votem arcz az *m* miatt nem látszanak eredetieknek, mi bizonyos az olm, ulem álom, ulem öltő, ruha szókra nézve, a' mellyek tőjét a' magyarban az *al* és *öl* mutatják ki; másokra nézve az nem olyan bizonyos. Az eredetiek közt felhozott chuľm hamu ép olyan eredetinek tarthatjuk, mint a' magyar hamu-t. Az arent adósság, bajosan eredeti szó, ha igazán vogul. A' keneš tanács, čaneš veréb,

sariš tenger, poresš por, variš üldözés, markeš keselyű, tárgyi nevek eredetieknek látszanak, mi legalább a' pores-re nézve bizonyos volna, ha a' magyar *por* szót a' *por-ěš*-sel azonosíthatnók. De a' pures disznó eredeti voltát a' finn porsaha = disznó bizonyítja. Különösek az ochšer róka, ochter zokogás szók is.

Az eredetiek között az összetételek is sorozhatók, ha az egyszerű szók eredetiek, a' mellyekből állanak, mint: a-püv (leányfiú) gyermek, ma-kan (föld-tér) föld, fölkeresség, jega-püv (jegä-püv) atya-fi vagy atya-fia (atyafi, testvér*), sager-püv, (tehen-fi) borju, su-jejv (bot-fa) bot, šat-pank (száz-fej) százados, šam-pal, lajl-pal, kat-pal (szem fél, láb-fél, kéz-fél) félszemü, fél-lábu, fél-kezü, űol-šam (orr-szem) orcza; vajjon a' magyar is összetett szó volna-e? Paul-kan (falu-tér) útcza, falu-köz, jejv-vaj (fa-zsir) faolaj, vat-chal (rövid köz) néha. Különös figyelemre méltók az elem-choles (ég halandó) ember és uj-chul (vad-hal) állat. Az ember a' vogulban choles = halandó, melly, mint látni fogjuk, chol = hal igéből származott tárgyi név, de szinte még gyakrabban elem-choles. Ennek első része, elem, elm ugyanaz, mi a' finn ilma = levegő, ég, 's az embert égi vagy levegői halandónak azért hívják, mert a' vogul hitrege szerint az első ember az égből, vagy levegőből jött alá. Szinte bizonyos, hogy az ember hasonlóképen összetett szó: em (elm) és ber; az em-nek jelentését találjuk meg a' vogul (finn) elm-ilm-ben, de a' ber még ismeretlen előttem. — A' vogul teremtési hitrege, a' melly az elem-choles (az éjszaki vogulban elm-kals) eredetét tudja, azt is elbeszéli, hogy a' vadat (uj) és halat (chul, az éjszaki vogulban kul) az égből jött ember gyúrta földből és hóbul; a' vogul nyelv tehát az állatot, az ember ellenében uj-chulnak (vad-hal) nevezi. A' fajnevek rendszeren későbbi eredetűek, a' magyarnak sincs kifejezése az animal fogalomra, mert az állat annyi mint lény. Azért van a' magyar nyelv szerint okos állat (= ember), oktalan állat (= animal), asszonyi állat (= nő) lelkes állat (= az élő) stb. Hol vette a' magyar a' *madár* szót, nem tudom, valamint szószerinti jelentését sem tudom: a' vogulnak sincs kifejezése a' fajra vagy nemre, 'š azért toulen uj (az éj-

*) A' mí (magyar-vogul stb.) nyelveink a' frater germanus, soror germana fogalmakat atyafi és testvér szókkál fejezik ki, Két atyafi tehát egy atyjának fija; két testvér egy anyának két fija.

szakiban tauleng uj) = szárnyas vadnak, sőt toulen vagy tauleng uj-chulnak = szárnyas vad-halnak is nevezi a' madarat.

A' pojrechš ur is összetétel. A' rechš nyilván egy az éjszaki vogulban járó rész, riš, melly ott gedélő szókat alkot, mint pi fiu, pirész, vagy piriš kedves fiu, pirišem fiacskám, mint kuđer szegény, kuđeriš szegényke. — Az első rész vagy poj gazdag, vagy pojer ur.

Összetételeket adhatnak még aš, char, szók is. Az aš leginkább igésnevekkel társul (16. a' p és ne igésneveknél) 's igen gyakran képez tárgyi neveket. A' char hasonlóképen igésnevekkel társul, de tárgyi nevekekkel is, mint met bér, metchar béres. Egyébiránt mindenféle szóhoz járulván uj névszókat alkot, mint: aku char egy valaki, tā char az, chotchar a' ki, elol char első, mot char más, tene char enni való, urp char őrző stb. Lásd a' szótárban az aš és char szókat.

15. A' származott tárgyi nevek tulajdonsági nevekből, vagy igeszókból valók.

Tulajdonsági névtől származott tárgyi név kevés fordul elő p. o. lach képzővel poj gazdag, poj-lach gazdagság.

16. Annál számosabbak az igeszóktól származott tárgyi nevek, mellyek képzői:

ch (k) mint: er kell, akar, szeret, er-ch erő, hatalom; ur, ör-z; ur-ech ör; urel vág, arat, url-ech gyümölcs; narem ad narm-ech adomány, lav szól, az éjszakiban lau, lach sőt la-nch is beszéd, szó; — bizonytalan, ha vajjon jurch tájék, tujmach nyár, marek szárny ezen ch, k képzőből és igetőből állanak-e? Bizonyosabb, hogy tonuch tanú a' török tanik.

l (el) mint: ajg kiált, ajg-el kiáltás, azután a' régi magyar kégy, stadium; just jutalmaz, just-el jutalom, bér; ilyen származások nyilván a' pon-el fonal, chot-el nap, jöllehet itt a' pon = fon, chot fénylik, világít nem fordulnak elő; ilyen jašmel vonás is. Bizonytalanok kepel vidék, sipel tok. — Ezen képző a' ch képzőhöz is járul, mint lachel szó, szózat, melly lett la-ch és el-bül.

s mint: chol hal, choles halandó, mort mér mort-es mérték. Hasonlónak látszik

t, mint num-t elme.

p, melly igésnévi képző (l. 43.) 's nagyon gyakori, mint majd látjuk. Némelly afféle képzett szó valóságos tárgyi név, mint:

tul-p tolvaj, čaku-p csecsemő, šagre-p sarló, fejsze, jonch-ep hold (forduló), chaš-ep kárpit, jut-ep szűrő, tövis, chol-p holt; kétsége-sebbek chort-ep szóró, chul-p háló (a' vogul és magyar azonos), ent-ep öv, kel-p vér, von-p horog. Figyelemre méltó a' *votp*, mi özvegyet teszen. Az éjszaki vogulban vuatpe árvát teszen, azután vuatpe kum özvegy ember, vuatpe ne özvegy asszony. Bizonyossá lesz hát előttünk, hogy a' magyar öz-vegy szónak utó része vegy azonos a' vogul vuatpe vuotp szóval; minélfogva az özvegy szó is összetétel.

A' p képzőjü igés nevek a' *char* vagy *aš* szók összetételével mind tárgyi nevekké lesznek.

ne is igésnévi képző (l. 44.) és nagyon gyakori mint: aj iszik, aj-ne ivás stb.

A' *ne* képzősök is a' *char* és *aš* által igazi tárgyi nevekké válnak.

Tulajdonsági nevek.

17. Eredeti tulajdonsági név nem sok fordul elő az evangeliomban, jelesen: alem bal, ari feles, as'e szoros, is ó, régi, ošt vékony, kamelt zsenge, alázatos, kigne könnyü, chočã hosszú, jáni nagy, jorli szegény, jomas jó, ločt tágas tul rossz, sajz fehér, šar igaz, šav sok, šemel fekete borús, puš ép, viš kicsiny, poj gazdag, puš ép, morče kevés.

18. A' származott tulajdonsági nevek vagy általában névszóbul vagy igeszóbul lesznek.

ch által az alembul új tulajdonságnév alme-ch lesz, melly bal-t jelent. Igy más nyelvjárásban poal fél poalo-h (*ch*) is ugyan az; kum poaloh tul férfi nem, ne poaloh tul nő nem. — Viszony-szóhoz is járul e' képző, mint jol al, le, jolech is le; la' és la'ch ellen.

p képző tárgyi névbül képez tulajdonsági nevek, mint: kat kéz, kat-p kezü, nam név, nam-p nevü, šam szem, šam-p szemü, šim szív, šim-p bator, merő.

n képző is tárgyi névbül képez tulajdonsági nevet, a' melly azon tárgygyal való biró vagy bővelkődő tulajdonságot jelent, mint ačel halál ačel-en halálos, arent adósság arent-en adós, kav

kő kav-en köves, lil lélek, lil-en lelkes, nam név nam-en neves, numt ész numt-en eszes, nólt poklosság nólt-en poklos, čach só čak-en sós, šim szív šim-en szives, šot boldogság šot-en boldogságos, boldog, ret család ret-en csalárd, tajp erő méltó tajp-en méltó, tarvit teher tarvit-en terhes, tin becs, ár tin-en becses, árus, toul toll toul-en szárnyas, pas fény pas-en fényes, pol baj pol-en bajos, vit viz vit-en vizes, moš betegség moš-en beteges. stb.

Innen méltán gondolhatjuk, hogy így elemezhetők a' pälen szabad, panchun bő, tágas stb. szók is, bár az eredeti päl, panch nem fordul is elő. De a' panch az éjszakiban pang bő, panchun, éjsz. pangung tehát bőves.

n tulajdonsági névből is képez új tulajdonsági nevet, mint sajr fejér, sajr-en fehéres.

Az *n* (en) képző előtt a' *ch* hang *k*-vá 's az elmaradt *u* vagy *j* hang *g*-vé válik, mint čach só, čaken sós; va (vau, vaj) erő, va-gen erős.

tal, melly a' magyar talan, telen képzőnek felel meg, mind névszókbul mind igeszókbul képez tulajdonsági neveket, mellyek az illető tárgynak vagy létnek hiját jelentik, tehát ellenesei az *n* képzősőknek.

N é v s z ó k b u l :

at	iz	at-tal	izetlen
eserem	szemérem	eserem-tal	szemérmetlen
och	ok ?	och-tal	ok nélküli
urlech	gyümölcs	urlech-tal	gyümölcstelen
kat	kéz	kat-tal	kezetlen
choles	ember	choles-tal	ember nélküli
lajl	láb	lajl-tal	lábatlan
saj	szó	suj-tal	szótlan
šam	szem	šam-tal	vak
pał	fül	pał-tal	siket stb.

I g e s z ó k b u l :

agt	hisz	agt-tal	nem hívó, hitetlen
er kell,	szeret	er-tal	szertetlen
us	visel ?	us-tal	viselhetetlen
lovt	mos	lovt-tal	mosdatlan

taj	kell, ér	taj-tal	méltatlan, kelletlen.
jocht	jut	jocht-tal	a' mi nem juthat; innen
		va-jocht-tal	lehetetlen.
oš	bir	oš-tal	a' kinek nincs stb.

Származott tulajdonsági nevek lehetnek: alpel és jálpel új, šemel fekete, kert bizonyos. A' jepeš sötét bizonyosan így származott: jej éj, jej-p éjü, jej-p-eš éjüvé = éjes, sötét, minélfogva az ő-ben viszonyítót találnának, mellyet láss a' viszony ragok közt.

Viszonyragok.

19. Miután némileg megismerkedtünk a' tárgyi vagy dologi meg a' tulajdonsági nevekkel, lássuk a' viszonyító ragokat, a' melyek által azok a' mondatba illeszkednek. De a' viszonyító ragok előszámlálásánál nem szoritkozunk azokra, a' melyek rendszeren a' tárgy és tulajdonsági neveknél fordulnak elő, hanem felhozzuk azokat is, a' melyek csak viszonyi neveknél vannak szokásban.

A' viszonyi ragok az úgynevezett eseteket (casus) fejezik ki. Ezek általános elnevezése azért bajos a' mi nyelveinkben, mert másban más viszonyi rag lett esetjelelővé. Megnevezésökre a' latin kifejezések elégtelenek, új nevek pedig nem igen találnak tetszésre. Azért a' *ki* és *ho* szókat használjuk az esetek jelezésére, s lesz *ki-eset*, *kié-eset*, *kinek-eset*, *kit-eset*, *hol-eset*, *honnan-eset* stb. a' hányra szükség lesz.

1) *t* helyben lételt jelent: aul-t mennyben, aul naerlacht mennyországban, Jegipet-t Égyiptomban, put-t katlanban, onch put-t szurok katlanban, gyehennában; poch-t nál, oldalt, aú šagrep jeyv poch-t kuji már a' fejsze a' fánál, fán, fekszik; pal-t'oldalt, nál, ma-t helyen, földön, ton-čuv-t akkor; ton-t tehát, keur-t benn; katät kezében, katä keze, kachra-t méhében, kachrä méhe, kachreta-t a' méhében, kachretä a' méhe. — A' *chot* szó *hol* jelentésben áll mindenütt, pedig *chot-t* kellene; mert *chot* ho, *chot-t* ho-l, *chote* = hova, *chot-el* honnan.

2) *e* helyre mozgást jelent, *chot-e* hová, *chot(t)* hol, menamkaš cbote menen megyek akárhová mégy; — *el-e* elé, *el el*, *ele*.

menen amnanel menj el tőlem; — kvan-e kive, ki, kvan ki, kvane rastalen vesd ki; — jol-e alá, le, jol al, jole ali leöl, megöl, tanme jole alesanel azokat megölek; — moš vég, moš-e végig, —ig, Avramnel David moše Ábráhámtól Dávidig.

ge hasonlóképen helyre mozgást jelent, vat közel való, rövid, vat-ge közelre, Joan tav vatge jochnat elpalt laves János & közel (hozzá)jövése előtt monda; chol hol, chol-ge holva (reggelre); cholge pala lavine holva mondjátok.

g magában is azt jelenti p. o. ti ez, tig ide; tig, am viglem kvane nag šament olep lichme ide, én kiveszem a' te szemedben lévő szálkát.

v ugyanezt teszi, mint: to az, tov oda, pilmes tov menuchv féle oda menni.

3) *l* (el, il, ol, ul) helyről, helyből való mozgást jelent, chot(t) hol, chot-e hova, chot-el honnan; chotel oles honnan volt; — num föl, num-el felől, felőlről, numel jole moš felőlről aláig; tončuvt torem kval jälpen av chašep pali manemtachtes numel jole moš akkor isten háza szent kapujának kárpitja felhasada felülről aláig. 27, 51. — kvan ki, kvan-el kívül, kívülről; — el el, el-ol elől; ton chotelnek elol azon nap elől (—tól fogva); — to az, tov oda, toul és tovul onnan; — ti ez tig ide, tigil innen; tigil toul jejp charet innen onnan jövő emberek; — lachven tigil mot mane menj el innen más helyre.

4) *n* helyben lételt jelent: ju be, meg, ju-n benn, hon, chuš am paltem juń kuji agmeltam szolga én nálam benn fekszik betegen; — num fel, num-en fenn; suj numen cholves szó hallatszék fenn.

5) *ne* *α*) helyre való mozgást jelent. Vifleemne Bethlehembe, Egipt-ne Egyiptomba, Vavilon-ne Babylonba, kval-ne házba, sutne itéletbe, ton sutne pati ő itéletbe esik; — torem elpal-ne isten el-felébe; — esep-ne számba, nag tušsan tanme aku esepne man jortelov le teted őket egy számba (egyenlökké) velünk; 20, 12. = panchun lonchet tatat ačelne széles utak visznek a' halálba, halálhoz.

β) Azért megfelel a' kinek, minek kérdésre is, a leány, a-ne leánynak, latan Sion ane mondjátok Sion leányának; — David-ne Dávidnak, chotchar püv Davidne a' ki fja Dávidnak; — Vifleem ma Juda-ne Bethlehem Judának földje; — Joan majves urechet-ne

János adatott az őrhelyeknek, fogságba; — aul naerlach jorti rovtet cholesne a' mennyország hasonlít vető embernek = emberhez; am latam nanane én mondom nektek; — namtes tavane nam Isus neveze neki Jezus nevet; ton charne jomasúv olni annak jobb volna.

γ) S a' mire kérdésre. Šochen küchštap tak jurtä tari chajerel, joreli sutne; os chon lavi: eseremtal, joreli chariletal tautne (sut itélet, taut tűz) minden haragvó a' maga társa ellen hijába, méltó ítélre; de a' ki mond neki: szemtelen, méltó oíthatatlan tűzre. — A' čuv, lat, puš, va szóknál különböző jelentésű, de ide tartozik, p. o. tičuv annyi, tičuvne annyira; šat latne, kus latne száz annyi, húsz annyi 13, 8; pušne at unli épen nem marad 12, 25; vane chontlat bajosan, erősen, hallanak 13, 15.

δ) A' ne rag okot is fejez ki, mint a' magyar *bele*, ilyenekben: beteg lett bele, meghalt = tőle beteg lett, meghalt; azért járul hozzá a' szenvedő ige is. am am asrajne mučtove én leányom az ördög által kínoztatik; — nar mos aše av i marem lonch, tatpe charet lilen toremne, i chumle šavne at chotvet tan mert szűk az ajtó és keskeny az út, vívők az élő istenhez, 's mi sok által nem találhatnak azok; — tav peritoves volchvetne ő megcsalatott a' bölcesek által.

6) *nel* helyről és helyből való mozgást jelent, azért megfelel

α) a' magyar től, ről, ből-nek. Vooz ponštestä Ovidme Rufnel Boaz nemzé Obedet Ruthtól; — Avraammel David moše Ábrahám-tól Dávidig; — ele menen amnanel menj el tőlem; — ton latnel čovletes Isus chanětachv az időtől (fogva) kezde Jézus tanítani; — ati náunel akve lilenag jejmti elemcholes, os šochen lachnel kvalpnel torem tusnel nem kenyérből (vel) egyedül lesz élővé (él) az ember, hanem minden igéből, kikelőből isten szájából; — lachel aulnel sujti szó hangzik az égből. — Jegipetnel vovislem am amk püvem Egyiptombul hittam én en fiamat.

β) Mennyiben a' valamitől való viszony genitivusi viszony is, az a' rag ezt is kifejezi, 's ekkor nagyon megegyez a' *ne* raggal. Matpinel jälpen jomas lachel Máténak (és Mátétől) szent jó beszédje (evangeliuma); — chun nag püv toremnel, laven ha te fija (vagy) istennek, mondd.

γ) A' hasonlítottnak viszonyát is jelöli. lil tene charnel janiúv i noul mašnanel a' lélek az enni valónál jobb 's a' test a' ruhá-

nál; — chañtachtap jani ati chañtapnel, i chuš jani ati tak pojeretanel a' tanítvány nagyobb nem a' tanítónál, 's a' szolga nem nagyobb a' maga uránál; — net ponštam charetnel jani atim oles Joan pene punepnel, os tavanel višnúv aul naerlacht jani nók szülte emberekből nagyobb nem volt János keresztlónél, de nálánál nagyobb a' kisebb is a' mennyországban. i nájtnel pel jani a' prófétánál is nagyobb; — atichon jomas toremnel targe senki sem jó istennél kül (istenen kívül).

nen ritkábban fordul elő, többnyire az *el* viszonzszóval. nan choleslan, išto elnen latem oli ti hallottátok, hogy előbb mondva volt; — vajlen torem elnen pimentam lates mert isten előbb parancsolva mondta: — nar mos Mojsej elnen lates michv taretane nepek miért Mózes előbb mondta, adni elbocsátó levelet.

7) *me* a' határozott tárgyat jelöli, mikor tehát az határozatlan, a' *me* rag nem tétetik ki. Avraam ponštetsä Isaakme Ábrahám nemzé Izsákot; — ati pel ton, nav tuv tusne, lulemitä cholesme, os nar tusnel kvane kvali, ton lulemitä cholesme nemis az, mi bemegyén a' szájba, fertézteti meg az embert, hanem mi a' szájból kikél (kijő), az fertézteti meg az embert! — titetme šocho miganem nagnane ezeket mind adom neked; — chun kvalen chumme namtesanel Veelzevuli ha a' házi embert (gazdát) nevezik Bélzebulnak: — migtä aluchv jegepüv kačame i jeg püvame oda adja ölni a' bátya az öccsét, 's az atya a' fiját; — at aštine multachv Izrail ušetme, tončuvt elemcholes püv jochti nem mulhatjátok (kerülhetitek) meg Izrael városait, akkor az emberfija jó; — tak liletame urp char choltilitä tavame, os am mosem lilä choltilap char chontitä tavame a' maga életét őrző ember elveszti azt, de én miattam életét vesztő ember megtalálja azt. Itt lilä choltilap char = életét vesztő ember, a' *me* nélkül áll, *lilame* helyett.

Rag vagy jelelő nélküli tárgyak példái: nag eren ton, chotchar jejchv úrsen, amne mot char manane uruchv karech te-e az, ki jönni akart, vagy mást (mot char, nem mot charme) kell nekünk várni! — ul numsan, išto am jejsem olmel tatem ma tarmelne, am jejsem ati olmel tatem os siri ne gondoljátok, hogy jöttem békét hozva a' földre, én jöttem nem békét hozva, hanem kardot; — jälteptes šochen agem (nem agemme) gyógyítja minden betegséget; — am vargam ninen alislachv elemcholeset (nem — setme) én teszlek fogni embereket.

8) *l* azt jelöli, *a'* mivel valami történik, perne kereszt, pernel keresztel, am pernel punganem nanen vitel én keresztel teszlek titeket (= megkeresztellek) vizzel; — taut tűz, tautel tűzzel, os solomme teltitá chariletal tautel de *a'* szalmát elégeti olthatatlan tűzzel; — kat kéz, katel kézzel, katel viganel nagen kézzel (kézen) visznek téged; — šav sok, šavel sokkal, tončuv annyi, tončuvek annyival, elol charet numseset, išto tan majvet šavelnův; os majveset i tan aku tončuvek az elsők gondolták, hogy ők fizettél nek ki többel (szó szerint sokkal-abb): de fizettél ők is egy (ugyan) annyival; — to charme vohsanel, os to charme alesanekavel egyikét megverték, másikat megölték kővel; — lavveset ulem pätet, at jonkuchv Irod pochne, mot lonchel menuchv tank maganelne megparancsoltattak álomban (meghagyatott álomban) nem fordulni Heródeshez, (hanem) más úttal menni magok földjére; — atinar semmi, atinarel semmivel, atinarel viš at olen semmivel kisebb nem vagy.

9) *i* valamivé levést, vagy valaminek voltát jelenti. — náñ kenyér, náñi kenyérré. laven, ištobi tá kavet jejmtet náñi mondd, hogy *a'* kövek legyenek kenyérré; — viš kicsiny, viši kicsinnyé és kicsinynek; jáni nagy, jängi nagygyá, nagynak: ton char viši, ton jängi lavekti az kicsinynek, az nagynak mondatik; — chun úran jejmtuchv chojpi, menen, perten ha akarsz lenni méltóvá, menj, adj el; chon mot charme vanti vigtä, ton char tak chajerli; *i* kvalen neme vanti vim char, ton pel chajerli (vant feleség, vanti feleséggé) *a'* ki *a'* másikat feleséggé veszi, az paráználkodik; 's az elvált nő feleséggé vevő, az is paráználkodik; — chun kvalen chumme nantesanel Veelzevuli ha *a'* házi embert (gazdát) nevezték Bélzebulnak; — perne punepi keresztelőnek 16, 14. jomasnův nagnane tuchv lilne lajlpali amne katpali (lajlpal láb-fél, katpal kéz-fél = féllábu, félkezü, lajlpali félkezüvé, félkezünek) jobb neked bémenni az életbe féllábuak vagy félkezünek; — chum ember, chumi embernek, joltilem numten sajten chumi tartom eszes okos embernek.

β) *A'* valamivé levés helyre való mozgást is tevén, tehát az *i* rag azt is jelenti. vat part, vati partra. os Isus galilejskoj sariš vati jomentanat ujl chotsa kit jegepüvinčagme de Jézus *a'* galileai tenger partjára menvén találta két atyafiat;

γ) időt is jelent, *a'* melyben valami történik. et est, eti estve, eti lavine, jejmti jomas chotel, ton mos išto aul kelpi oli estve

mondjátok: lesz jó nap, mert az ég veressé lett; — chošgan, ištobi ul jejmte nan menne ašan teli amne subotat imádkozzatok, hogy ne legyen a' ti menéstök (futástok) télbe avagy szabaton 24, 20.

10) *ag* is valamivé levést vagy valaminek voltát jelenti. tav čuktä Mariag eren lavekti? ő anyja Máriának nemde neveztetik? 13, 55. — Archelaj naerag oli Judejt tak jegä jort Archelaus királyul van Judeában atyja helyett 2, 22, — mir pakses chontem tus-nilemtal charetme latepag, mosen charetme puši, lajlpaletme jomitapi i šamtaletme šunsilapi a' nép csudálkozók látván a' némákat szőlőknek, a' betegeket egészségeseknek, a' sántákat járóknak, 's a' vakokat látóknak 15, 31. — šemel fekete, borus, šemelag borussá, borusnak. tā chotel ľul torem, ton mos išto aul šemelag oli ma rossz idő lesz, mert az ég borus(nak van), — lil lélek, lilen lelkes, élő, lilenag élővé, élőnek, ati nánnel akve lilenag jejmte elemcholes nem kenyérből lesz egyedül élővé az ember; — čach só, čaken sós, čakenag sóssá, chun čach attal pati, tončuvt narel varilen čakenag ha a' só ízetlen lesz, akkor mivel teszed sóssá; — chon ki, chonag kinek, chonag eseplianel elemcholeset anem kinek tartanak az emberek engem; — tak maga, (takt a' maga?) taktak magáénak, chon níri menuchv am jortelem, taktag pel ul lavekte a' ki akar menni én velem, magáénak ne mondassék; *aku materet Joan perne punepi, moz charet Ilii, os to charet aku materag nájtnel* egynémellyek keresztelő Jánosnak, mások Ilyésnek, meg mások egy valakinek (tartanak téged) a' próféták közül. 16, 14.

ag ig jelentéssel is jár, mint: churum chotelag olmanel jejmtes am pochent három napig tsrtózkodásuk lett nálam. 15, 32.

11) *iš* hogyan kérdésre felel. *tav jäpel jonchep pank ošchti asrajne, i tarviteniš mučachtí* (tarvit teher, tarviten terhes, nehéz, tarviteniš nehezen) ő ú,holdkor (fején)az ördög által tartatik, 's nehezen szenved. Illyenek šariš bizonyosan, jängiš nagyon stb.

12) *ašt* hol kérdésre felel. Zavulon ma i Neffalim ma lonchašt sarišne Jordan mant Zabulon földje és Nephthalim földje a' tenger útján a' Jordánon túl.

Az előszámlált ragokbul a'

<i>kit, mit</i>	kérdésre me felel
<i>millyenül</i>	" ag "
<i>mivé</i>	" i
<i>hova</i>	" ne e ge g v

<i>honnan</i>	kérdésre nel l (el, il, ol, ul) nen
<i>hol</i>	" t n ašt
<i>kivel, mivel</i>	" l
<i>hogyan</i>	" iš

Közönséges névszói ragoknak vesszük fel: *me, ag, i, ne, nel, t, l*. A többiek vagy a' viszonyneveknél fordulnak elő, vagy inkább igehatározói jelentésűek, mire a' *millyenül, hogyan* és *hol* kérdésre felelők, különösen az *ag, iš, ašt, n* ragok alkalmasak.

20. A' vogul névszó három számbeli különbséget fejez ki egyes, kettős, többes számbelit.

Az egyesnek nincsen jelelője; a' szó-tő magában jelent egyes számbeliséget. Azonban a' meghatározott tárgy a' t ragot veszi fel, mely a' mutató névmásbul való. Ezt a' kondai vogul csak a' birto- kos ragokkal együtt használja még, azért alább (a' 28, VII.) lesz róla szó.

A' kettősnek jelelője 1) *i*, p. o. *chulkišp halkereső, halász, chulkišpi két halász. tav tin šami sartitam laves ő a' kettőnek két szemét dörzsölvén monda. 9, 29. — punsanel tanme Isus lajli po- chane tevék őket Jézus (két) lábához, 15, 20.*

2) *ag*, p. o. *kit két, kitag kettő, jegepüvinč atyafi, jegepü- vinčag két atyafi. Os Isus galilejskoj sariš vati jomentanat ujl chotsa kit jegepüvinčagme, Simonmc laveltemme Petr i Andrejme tav kačame, machtanta chulpet sarišne, vajlen tin olsi chál-kišpi de Jézus a' galileai tenger partjára menvén, talála két atyafiat Simont a' Péternek mondottat, és Andrást ő öcscsét, vetőket a' há- lókat a' tengerbe; mert ők valának halászok. — Itt a' kettős szám- beliségnek valamennyi jelelőjét együtt találjuk. Chotsa igező, chotem és chontem talállok, chotsem találtam, chotes talált, chotsi tárgyi raggal: chotsa egy talált kettőt. — machtanta két vető, machtantem vetek, machtantene vető, machtanta két vető, — jege- püvinčag két atyafi. — tin azok ketten. — olsi kettő volt, olem vagyok, olsem voltam, oles volt, olsi kettő volt. — (A' chotsa, machtanta, olsi kettős számbeli alakok az igező-tanba valók; a tin alak a' névmásoknál fog előfordulni.) A' névszónál tehát csak az i és ag-féle kettős számbeli alakról lehet szó. Ugy látszik ne- kem, hogy az i mondományi jelentésű, 's nem veszen föl viszonyító ragokat: ellenben az ag alanyi jelentésű 's azért veszen föl viszo- nyító ragokat.*

A' többes szám jelelője *t* (et). püv fiu, püvet fiak; ini túske, inget; nájt próféta, nájtet próféták; naer fejedelem, naeret fejedelmek; tit ez, titet ezek.

A' magán- és iker-hangzó után csak *t*: judej zsidó, judejt zsidók; farizej farizeus, farizejt, puti buza, putit, ma föld, ma-t.

Sokszor a' többesi *t* előtt a' szótag átvétést szenved, p. o. agem betegség, agmet betegségek; volchev bölcs, volchvet bölcsék; kepel vidék, keplet vidékek; érech erő, csuda, erket csudák. 11, 23.

A' többes szám változtatás nélkül veszi fel a' viszonyi ragozat, a' mellyek hozzájárulnak, mint az egyes szám. A' mi változások ragozáskor a' névszókön esnek, azokat lásd a' 21. szám alatt.

<i>Egyes szám.</i>	<i>Kettős szám.</i>	<i>Többes szám.</i>
kval ház	kvali, kvalag	kvalet
kvalme házat	kvalagme	kvaletme
kvalag háznak		—
kvali házzá		—
kvalne házba		kvaletne
kvalnel házból	kitagnel 21, 31.	kvaletnel
kvalt házon		—
kvalet házzal		—

21. Helyén van most azon változásokat felhozni, a' mellyek a' szókön a' ragok előtt megesnek.

1. A' többes képzője *t* mássalhangzó után rendesen *e*-vel jár, mint kval ház, kvalet házak; püv fiu, püvet; choles ember, choleset; char valaki, charet; nepek-chašp irástudó, nepek-chašpet stb.

Némelly *em*, *el* végűek a' többesben (más képzők előtt is) elejtik az *e*-t, mint agem betegség, agmet betegségek; kepel vidék, keplet (agmen beteges); volchev bolcs, volchvet.

A' *ch* a' többes képzője és magánhangzóval járó rag előtt *k*-vá lesz, (valamint *en* képző előtt is), mint čach só, čaket sók (šaken sós), krech bün, kreket bünök, erch hatalom, erket stb. Ezt a' szótár készítésekor még nem tudtam, azért abban nincs világosan kitéve.

Magánhangzó után a' többesi *t* közvetlenül járul, mint: a leány, at lányok; ne nők, net nők; puti búza, putit.

De némelly *ni* és *i* végűek a' többesi *t* és a' ragok előtt *ng*-vé változnak, mint jani nagy, jänget nagyok, jängi, jängag, jängiš;

ini csipkebokor, inget csipkebokrok; — ari sok, arget; tari ellen, target (lásd 32. 20.) tar.

2, Az *e* (ä) vég *a'* ne, nel, me és *a'* hol kérdésre felelő *t* előtt *a*-vá lesz, p. o. anä csésze, anane csészének, aname csészét; morče kevés, ebbül van morčane kevésre, és morčel kevéssel; atichot tičuv morčane újajt at jorlove sehol olly kevésre nem becsültetik *a'* próféta 13, 51. morčel nag olen sári kevéssel voltál igazságos (igazságossá) 25, 21. — mate ménta, matanel méntábul, pole baj, polane bajba; chočä hosszú, mennyi, chočat messze.

A' *ne* igésnév (lásd *a'* 48.) kivétel nélkül *a*-vá változtatja az *e*-t *a'* ne, nel, me, *t* ragok előtt, p. o. tene étel, evés, tenane ételre, nergesap char tenane choji *a'* dolgozó ember az ételre méltó 10, 10.

De *ane* nyáj, *anene* nyájba; *ne* nő, *nenel* *a'* nőbül, nőtül, megtariják az *e*-t.

A' melly utóhang *e* tehát némelly rag előtt *a*-vá változik, azt mind *ä*-vel volnék hajlandó írni, mint: morčä kevés, morčane kevésre, morčäl kevéssel, morčät kevesek.

3. Némelly *a* és *e* végűek némelly ragok előtt visszaveszik az elejtett *g*-t (mint *a'* *ni* végűek, mellyekben az *i* lett *g*-bül); tehát ma föld, hely, magi helylyé; va erő, vagenel erejük. Képzők előtt is történik ez, innen va erő, vagen erős. Ezt sem tudtam világosan *a'* szótárt készítésekor. Vesd össze *a'* 18. *n* képző.

4. A kettősszámnak *i* és *ag* képzője van. Az elsőhöz nem járulnak viszonyító ragok, az utóbbihoz járulnak. 28, 5-ben előforduló *negiane* (angel pümtes latuchv *i* laves *negiane*: ul pilan = az angyal kezdé szólni és monda *a'* két asszonyrak: ne féljeteK), ugy látszik, *negiä*-bül való, *a'* mellyhez *ne* rag járult, 's *a'* mellyben *a'* *g* *a'* kettős számu *i* előtt az előbbi (?.) számban előadott okbul magyarázható.

21. *A'* tulajdonsági nevek ugyanazon ragokat veszik föl. Azonkivül *a'* fokozás kifejezésére *a'* *núv* képzővel társulnak, melly olly lazul ragaszkodik *a'* tőszóhoz, hogy *a'* többesi képzőt és *a'* viszonyi ragot is követheti; p. o. ošt vékony ostnáv vékonyabb; jáni nagy, jániúv nagyobb; jomas jó, jomaset jók, jomasetnūv jobbak; šav sok, šavel sokkal, šavelnūv többel (sokalabb, *a'* mit *a'* nép között hallani is lehet).

S z á m n e v e k.

23. A' tulajdonság-nevekhez legközelebb állanak a' ssámnevek. A' vogul evangéliumban következők fordulnak elő:

1. aku egy	11. aku kujp lov tizenegy
2. kit két, kitag kettő	12. kit kujp lov tizenkettő
3. churum három	13. —
4. nile négy	14. nile kujp lov tizennégy
5. at öt	15. —
6. chot hat	16. —
7. sat hét	17. —
8. —	18. —
9. ontolov	19. —
10. lov	20. kus húsz

30 vat. 40 nelimen, 50 —, 60 chotpen, 70 satlov, 80 —, 90 ontolšat, 90 ontolšat ontolov, 100 šat, 1000. šoter, 10000 šat churi.

Az éjszaki vogulbul tudjuk (lásd a' 14. l.), hogy ott 8 nála-lu miből a' kondai nyelvbéli nála-lov, vagy nól-lov-ot következtethetjük; a' 9-et itt ontolov (ontollov), de az éjszaki antel-sat és a' kondai ontol-šat = 99 azt mutatják, hogy a' kilenczes számnév antel, ontol és lau-, lovbul van szerkesztve.

11—19 a' számnevek kujp szónak segítségével vannak szerkesztve, így: aku kujp lov 11, kit kujp lov 12, nile kujp lov 14, a' mellyek után a' többieket is szerkeszthetjük. A' kujp szót nem értem még.

A' sokszorozott tizesek (20—90) nem egyféleképen vannak szerkesztve, mert kus 20, vat 30, nelimen 40, chotpen 60, satlov 70, ontolšat 90. A' šat churi 10,000 nem tulajdonképi szám, mert churi zacskót, erszényt jelent, melly szó a' török nyelvü népeknél a' 100-at képviseli.

A' számnevekhez a' *mot* más és *čuv* mennyiség is vehetők, mert az első a' sorszámok közt fordul elő, a' másik meg az alapszámokra való kérdést fejezi ki.

A' kit és kitag közt azon különbség van, melly a' magyar két és kettő között, minélfogva kit és két tulajdonságnévül, tehát viszonyító ragok nélkül állanak a' mondatban, kitag és kettő pedig

önállóak, mint tárgy-nevek, 's azért vesznek föl viszonyító ragokat.

Az aku-nak is két ragosa divatozik, *akvat* együtt és *akvane* együvé, a' mellyek *akoe-t* föltételeznek.

24. A' sorszámok közül megvannak: elol első, motit másod-ik (e' kettő tulajdonképen nem számnevek, mint a' jol char utolsó, sem az, melly az elol char = elsőnek felel meg), churmit harmad, chotit hatod, ontolovt kilenczed, lovt tized. A' négy szó mutatja, hogy a' sorszámi képző *t*, a' melly *i*-vel jár rendesen, mint a' magyarban *d* (másod, harmad), melly hasonlóképen magánhangzóval jár (o, ö, e másod, hatod, ötöd, heted).

A' churmit még külsőleg is azonos a' harmaddal, mellyek tője tehát churm, harm, a' régi magyar nyelvben is charm.

De a' churmit helyett churment is van, ebben *churmentag*, hármadszor, mellynek végtagja *ag* a' már ismeretes viszonyító rag, p. o. chošges churmentag imádkozék hármadszor. 26, 44.

25. Az alapszámokra a' *čuv* mennyiség, teszen kérdést a' *kes* szor szóval, mint: *nečuv kes amnene karech taretachv amk kačemne? taretachv amne at sat kes? hányszor kell nekem megbocsátani öcsémnek, kell-e megbocsátani vagy nem hétszer?* 18, 21.

N é v m á s o k.

26. A' névmások a' kondai vogulban következők:

1) *alanyi* nevek, mint:

am év	min mí ketten	man mí
nag te	nin tí ketten	nan tí
tav ő	tin tí ketten	tan ök.

Ezekhez *k* társulván (talán *ku*, mert *kv* előfordul, 's az éjszaki vogulban *k* helyett *ki* van) lesznek *amk* magam, *mank* magunk; *nak* (nag-k) magad, *nank* magatok; *tak* (tav-k) maga, *tank* magatok. A' kettős számbeli *min* *nin* *tin* alakok nem mutatják ezt. a' *k* járulékot.

2) *mutató* névmások, mint:

ti ez,	tä ez, az;	ta- to az
tit ez		ton az

A' k vagy ch képzővel (raggal?) van: ta-k úgy, to-cho úgy; a' t raggal van: ta-t akkor, úgy, ton-t akkor, úgy; a' tont al szótaggal egyesül; tont-al addig.

Összetételek: ti-mil ilyen, minek megfelelője az éjszakiban tä-mle olyan. Továbbá to-ma nem úgy, nem olyan, vagy nem az. E' szó kétszer fordul elő: os nultan tocho: tä tä, toma toma de esküjetek úgy: az az, nem az, nem az. 5, 38; -- úran eren, man tov menem lištsenov? os tav laves: toma akarod-e, mi oda menvén kitisztítsuk? de ő monda: nem úgy. 13, 28. — A' to-ma tagadó jelentése nyilván a' ma tagban rejlik, melly talán a' törökből való, a' hol, mint tudva van, ma mä tagadást jelentő képző az igékben. — Végre a' tenanki ez az, a' mellyet inkább tänanki-nek kelene írni.

3) kérdő és visszamutató névmások, mint:

chon ki	nar és ne mi,
chot ki	mat mi.

Chu is ki, (mi azonos a' magyar ho szóval, ho-l, ho-gy), n raggal chu-n mikor. Összetétel: chu-mle = chu-mil hogyan, mint az éjszaki vogulban tä-mle = tä-mil, ti-mil. A' chot-bul lesz chot-t hol, mi az evangéliumban csak chot-nak van írva.

A' chot-al hova felé, mint tonta' eddig.

A' chot-hoz char járul, 's visszamutatóvá lesz (relativ).

A' mat-nak összetételei mater millyen; az éjszakiban mäter millyen, 's matsir miféle. Az er tagnak eredetét és jelentését nem sejttem még. A' sir azonos a' magyar szerrel.

A' chon-bul cho képzővel lesz chon-cho úgy, által. A' névmásoknál előforduló k, ch képző vagy rag azonos lehet a' magyar gy-vel a' ho-gy, ú-gy, í-gy = chon-cho, ta-k, to-cho.

4. mot más,
möten másik.

27. Az alanyi neveknek, vagy személyi névmásoknak következő ragos alakjaik fordulnak elő:

Egyes szám.	Kettős szám.	Többes szám.
am én	min mi(ketten)	man mi
anem engem	minmen	manov minket
amnane nekem	minane	manane v. manan nekünk
amnanel tőlem		mananel tőlünk

amk magam	—	mank magunk
nag te	nin tí(ketten)	nan tí
nagen téged	ninen	nanen titeket
nagnane néked	ninane	nanane nektek
nagnanel töled	—	nananel tőletek
nak magad	—	nank magatok
nakven magadat	—	nankven magatokat
nakventel magaddal	—	naknane magatoknak.

A' *nakventel* alakban a' *t* azon határozó rag, a' mellyről a' 20. 28, VII-ben van szó. i tont chun migen torem mos, ul vitmelen nakventel, chumle vitmelapet varat 's akkor, mikor alamizsnát adsz, ne kérkedjél magaddal, mint a' képmutatók tesznek. 6, 2.

tav ő	tin (ő ketten)	tan ők
tavame öt	tinme	tanme őket
tavane neki	—	tanane nekik
tavanel töle	—	tananel tőlök
tavatel vele, töle	—	
tak maga	tink magok (kettőé)	tank magok
takvame magát	—	
taknane magának		tanknane magoknak
taknanel magátul		

A' *tavatel* alakban is ott van a' határozó *t*. — Föltetszik a' *taktag* magáénak alak; chun chon úri menuchv am jortelem, *taktag* pel ul lavekte ha ki akar menni én velem, magáénak ne is mondassék. 16, 24. E' *tak* szóhoz a' határozó *t* járult, a' mellyet a' *tavatel* és *nakventel* alakokban láttunk, 's azután az *ag* viszonyító ragot vette föl.

28. Az am én, min mí (ketten) man mí; nag te, nin ti (ketten) nan tí, tav ő, tin ők (ketten) tan ők alanyi nevekbül lesznek a' birtokragok, habár származásuk magából a' vogul nyelvbül nem válik világossá.

I. Az am én alanyi névnek 1) egyes számu birtokát *m* (em) jelöli: jeg atya, jegem atyám; kač öcs, kačem öcsém; püv fiu püvem, chuš szolga chušem, kval ház kvalém, ič nén ičem, čukv anya čukvem, a leány am.

2) többes számu birtokát *anem* jelöli: kač öcs kačem öcsém,

kačanem öcséim; sagerpüv borju, sagerpüvem borjam, sagerpüvanem borjaim. chon am čukvem i chon am kačanem ki én anyám és kik én öcséim? 12, 48. — am sagerpüvanem i nar am jänemtesem šocho alem olat én borjaim 's a' mit én fölneveltem, mind meg vannak ölve. 22, 4.

3) kettős számú birtokát mi jelöli? Ez a' vogul evangéliomban nem fordul elő, mert a' hol helye volna, a' fordító nem alkalmazza. laten, ištobi titä am kit püvem utset nag pochent mondd, hogy ez én két fiam üljenek (üljön) te melletted. 20, 21. — Az éjszaki vogulban a' lu = ló szóhoz az *äm* (*am*) én alanyi név így teszi a' birtokragokat: lu-m, lu-anem, lu-aum; itt tehát a' kettős számú birtokot aum jelöli, a' melly ag kettősszám-beli képzőből és m-ből áll, így: agm, de az m előtt a' g u-vá lett, lásd erre nézve a' Hangtanban a' 86. 2.

II. A' *min* mí (ketten) alanyi névnek 1) egyes számú birtokát a' vogul evangéliomban nem találom meg.

2) többes számú birtokát *namen* fejezi ki, mint šam szem, šamem szemem, šamanem szemeim, šamenanem kettőnk szemei. lata tavane: pojrechš! ištobi min šamenamen pušhtesi mondának (ketten) neki: uram! hogy mí (kettőnk) szemeink nyiljanak ki. 20, 23. A' šamenamen többes számban áll, de pušhtesi kettősben, minél fogva szorosán ezt mondja a' vogul szöveg: hogy kettőnknek szemei nyiljanak ki.

3) kettős számú birtokát sem találom kifejezve.

Az éjszaki vogulban a' luhoz a' min alanyi név így teszi ki a' birtokragokat: lu-men kettőnek egy lova, lu-anamen kettőnk lovai, lu-agamen kettőnk két lova. Ha kondai szóval lehetne utánozni, a' šam = szem így menne: šam-men kettőnk egy szeme, šamenamen kettőnk szemei (a' mellyet 20, 33. találunk), šamegamen kettőnk két szeme.

III. A' man mí alanyi névnek 1) egyes számú birtokát *ov* jelöli, mint: jeg atya, jegem atyám, jegov atyánk; náñ kenyér, náñem kenyérem, náñov kenyérünk. man aul olep jegov mí égben lévő atyánk. 6, 9. — man šochen lat náñov majalen tä chotel kašel mí mindenkori kenyérünket add e' nap végett (mai napra). 6, 11.

2) többes számú birtokot *enov* jelöli, mint: arent adósság arentov adósságunk, arentenov adósságaink; areten char adós,

arenten charov adósunk, arenten charenov adósaink; šam szem, šamov szemünk, šamenov szemünk. chultepten manane man aren-tenov, chumle i man chulteptilov mank arenten charenovne bo-
csásd meg nekünk mi adósságainkat, mint mi megbocsátjuk mi adósainknak. 9, 12. jängag oli man šamenovt nagygyá lesz sze-
meinkben. 21, 42.

3) kettős számú birtokát nem találom.

Az éjszaki vogulban a' *man* birtokai így vannak kifejezve: lu-u lovunk = šam-ov szemünk, luanu lovaink = šamenov sze-
meink, luan mi (két) lovunk = šaman mi két szemünk volna.

IV. A' *nag* te alanyi névnek 1) egyes számú birtokát *n* (en) jelöli, mint: saj ajándék, sajn ajándékos; šam szem, šamen szem-
med; kat kéz, katen kezéd; nam név, namen neved; naerlach or-
szág, naerlachen; erch akarat, erken. chun jomas pal šamen nagen
kujtitä ha jobb fél szemed kísért 5, 29. — tak jälpenlachte nag
namen; tak jejmte nag naerlachen, tak jejmte nag erken šemel
mat chumle ault úgy szenteltessék meg te neved, úgy legyen te or-
szágod, úgy legyen te akaratod a' földön mint az égben. 6, 9, 10.
Ezen *n* rag a' határozó *t-t* veszi föl a' viszonyító ragok előtt, p. o.
nam név, namen neved, namen-t-el a' te neveddel. nag namentel
eren man űajtechlesov? i nag namentel eren šav amel varsov? a'
te neveddel nemde mi jövendöltünk? 's a' te neveddel nemde sok
csudát tettünk? 6, 22.

2) többes számú birtokát *an* jelöli, mint: chaűctachtep ta-
nítvány, chaűctachtepen tanítványod, chaűctachtepan tanítványaid;
krech bűn, kreken bűnöd; krekan bűneid. šunšen, nag chaűctach-
tepan varat, nar varuchv at taji subotä olep chotelt nézd, te tanít-
vágyaid tesznek, mit tenni nem szabad szombat napon. 12, 2. —
kvalen, püv, taretechtat nag krekan kelj föl, fiam, megbocsáttat-
nak te bűneid. 9, 2.

3) kettős számú birtokát nem találom az evangéliomban.

Az éjszaki vogulban a' *näng* = nag alanyi névnek birtokai
így vannak kifejezve: lu-n lovad, lu-anen lovaid, lu-agen v. lu-aen
két lovad.

V. A' *nin* = tí (ketten) egyes számú birtokát *an* fejezi ki,
p. o. aš dolog, agtne aš hit, agtne ašan hitetök, agtne ašan chojtel
jejmte ninane hitetök szerint legyen tí néktek (kettőtöknek). 9, 29.
A' többit nem találom.

Az éjszaki vogul szerint volna; nin šamen kettőtek egy szeme, šamen kettőtök szemei; šamegen kettőtök két szeme.

VI. A' *nan* = tik 1) egyes számú birtokát *an* jelöli, mint: pas világosság, nag pasan te világosságod, nan pasan tí világosságtok; šar igazság, šaren igazságod, šaran igazságtok. aku tocho paste nan pasan atem elpalt azonképen fényeljék tí világosságtok az emberek előtt. 5, 16. — chun nan šaranme nonchal at pattilan ha a' tí igazságtokat feljebb nem ejtitek. 5, 20. — chot oli jomaslanchan, nan šiman pel tov meni a' hol van jószágtok, tí szivetek is oda megyen. 6, 21.

2) többes számú birtokát *nan* jelöli, mint šim sziv, šimen szived, šiman szivetek, šimenan sziveitek; püv fiu, püven fiad, püvan fiatok, püvenan fiaitok; jeg atya, jegen atyád, jegan atyátok, jegenan atyáitok. chun nan chašine jomas mater michv nank püvenanne ha tí tudtok valami jót adni a' tí fiaitoknak. 7, 11. — os taultelan nan nank jegenan mortesme de bétöltitek a' tí atyáitoknak mértékét. 23, 32. — os nan šamenan jomaset, nar šunšat, i nan palenan, nar chontlat de ti szemeitek jók, mit látnak, 's tí füleitek, mit hallanak. 13, 16. — ul tuštan nank šimenantel, nar techv i nar ajuchv ne aggódjatok sziveitekkel, mit enni és mit iuni. 6, 25.

3) kettős számú birtokát nem találom.

Az éjszaki vogulban: nan luan tí lovotok, nan luanen tí lovaitok, nan luagen két lovotok.

VII. A' *tav* ő alanyi névnek 1) egyes számú birtokát *ä* jelöli, mint: telem aš születés, telem ašä születése; Isus Kristus telem ašä oles timil amelel Jézus Kr. születése volt illy móddal. 1, 18. — kacher méh, kachrä méhe; tav onči kachrat jälpen lilnel ő visel méhében szent lélektül; — mir nép, mirä népe; tav krekanelnel multitä tak mirame ő büneitől megszabadítja a' maga népét. A' kachrat méhében, mirame népét mutatják, hogy a' birtokot jelelő *ä* a' viszonyító ragok előtt a-vá változik.

Itt fordul elő leggyakrabban a' határozó *t*, mely nyilván a' mutató névmásbul való, mint: ne nő, net a' nő, netä a' neje; kacher méh, kachret a' méh, kachretä a' méhe; kum férj, kumt a' férj, kumtä a' férje; čukv anya, čukt (čukvt helyett) az anya, čuktä az anyja; ma hely, mat a' hely, matä a' helye; a leány, at a' lány, atä a' lánya; kval ház, kvalet a' ház, kvaletä a' háza; nam név, namet a' név, nametä a' neve. Példák: vistä tak netame vevé a' maga

nejét 1, 25. — i jáltes tav atä ton čast 's meggyógyula a' leánya azon órában. 15. 28. — ton mos činklam char tav kachretat oli jälpen lilnel mert a' fogantás az ő méhében a' szent lélektül van. 1. 20. — atichot tičuv morčane nájt at jorlove chumle tak telem matat i tak kvalat sehol olly kevésre a' próféta nem becsültetik mint a' maga születése helyén 's a' maga házában, 13, 51. — Itt matat = ma hely, mat a' hely, matä a' helye, matat a' helyén, helyében; kval ház, kvalä háza, kvalat házában, ebben nincs meg a' határozó *t*. — chotchar utestä tak kvaletame šopocht tarmelt a' ki ültette a' maga házát homokra. 7, 24. — tt kval is a' határozó *t*-vel van. — elemcholes püv jejs michv tak liletame šav char jovtne mos az emberfia jött adni a' maga lelkét soknak váltságára 20, 28. Itt lil lélek, lilä lelke; lilet a' lélek, liletä a' lelke.

A' nyelvszokás, úgy látszik, ok nélkül is ismétli a' határozó *t*-t, mikor p. o. matä helyett matetä-t mond, mint: chulteptalen nak sajn tatem matetat hadd a' te ajándéodat a' vitel helyén (oltáron). 5, 24. — vistä kujne matetame vevé fekvő helyét = ágyát. Illyen ismétlést a' magyar nyelv sem kerül, mikor *ötet* hallunk és mondunk *öt* helyet, vagy *aztat* *azt* helyett.

2) többes számu birtokát *an* jelöli, p. o. chuš szolgálja chusä szolgálja, chušan szolgálja; urlech gyümölcs, urlechä, urlechan. os chun vatmes pul achtne lat, ketsan tak chušan vinograd varpet pochanelne vichv tak urlechan 's midön elközelített a' szőlőszedő idő, elküldé a' maga szolgálját a' szőlőművesekhez, venni a' maga gyümölcseit. 21, 34. — kač öcs, kačä öccese, kačan öccsei; ič nén, ičä, ičan. tav čuktä Mariag eren lavekti i tav kačan Jakov i Josi i Šimon i Juda? i tav ičan šocho man chalovat eren? ő anyja Máriának nemde mondatik 's ő öccsei Jakab és Josias és Šimon és Juda? 's ő néneji mind mi közöttünk nemde? 13, 55. 56. — Rachil luñči tak püvanne Rachel sír fiainak (sírátja fiait). 2, 18.

3) kettős számu birtokát *ä*, *a* jelöli, p. o. pitem ajak, pitmem, pitmen, pitmä ajakam -ad, -a; pitmä két ajaka; lajl láb, lajlem, lajlen, lajlä; lajla két lába. Úgy sejtem, hogy pitmä ajaka, 's pitma két ajaka, mint van lajlä és lajla. i tav pušsa pitmä (a?), čovletes chañtetchv tanme 's ő megnyitván két ajakát kezdé tanítani őket, 5, 2: — inra moš ul űltan . . . ati mal, ton mos tav lajla tušne ma soha ne esküdjetek . . . se a' földre, mert az két lába álló helye. 5, 35. — A' birtokrag nélküli kettős szám *i*, a' birtokragos kettős

szám pedig *a*; punsanel tanme Isus lajli pochne tevék öket Jézus két lábához. (15. 30). Itt lajli = két láb, birtokrag nélkül van.

Az éjszaki vogulban *a' tau* = *tav* alanyi névnek birtokragosai: *tau luä lova*, *luanä lovai*, *luagä v. luajä két lova*.

VIII. *A' tan* ök alanyi névnek egyes és többes számú birtokát *anel* fejezi ki 's azért *a'* számnak jelölése bizonytalan. p. o. *krech bün*, *kekä büne*, *kekanel bünök és büneik*; *chor kép*, *chorä képe*, *choranel képök és képeik*; *naer fejedelem*, *ur*, *naerä*, *naeranel urok és uraik*; *ma föld*, *ország*, (*mam*, *man*) *magä földje*, *országá*, *maganel*. — *tav* *kekanelnel multitä tak mirame ö büneitöl mulatja* (szabadítja) *maga népét*, 1 21. — *ul tuštan chumle vitmelapet*, *vajlen tan tank choraneltel pel peltachtat ne szomorkodjatok mint a' képmutatók*, mert azok képeik is változnak. 6, 16, — *tav jurtan tä ašet um šakñuv očeset*, *i jochtem latset šocho tank naeranelne ö társai a' dolgokat látván*, *nagyon méltatlankodának*, *selmenvén megmondák mind uroknak*. 18, 31. — *lavveset at jonkuchv Irod pochne*, *met lonchel menuchv tank maganelne*, *megparancsoltattak nem fordulni Herodeshez*, *más uton menni magok országukba*. 2, 12.

A' tan-nak kettős számú birtokát nem találom.

Az éjszaki vogulban *a' tan*-nak birtokragosai így folynak: *tan luanl lovok*, *tan luanl lovaik*, *tan luaga nekik két lova*.

IX. *A' tin* (ök ketten) alanyi névnek birtokragosai nem számosan fordulnak elő. p. o. *pušcheteset tin šamanel megnyilatkoznak kettejök szemei*. 9, 30. *Isu akilmat jejm sartitesa tin šamenan*, *i aku ton lat šunšpeset tin šamet Jézus megkönyörülve megdörzsölé kettejök szemeit*, 's *azonnal látának szemeik*. 20, 34. Ezen példa azt is mutatja egyuttal, hogy *a' birtokragok el is maradnak*, mint: *tin šamet*, *a' tin šamenan helyett*.

Az éjszaki vogulban *a' tén* = *tin* alanyi névnek birtokragosai: *tén luen kettejök lova*, *luagen kettejök két lova*, *luanen kettejök lovai*. *A' tin šamenan* tehát *kettejök szemei*; *a' tin šamanel* pedig *a' VIII-ban felhozott alakhoz tartozik*, ott *a' többes szám áll kettős szám helyett*.

Egybeállítván *a' birtokragokat*, *a' mellyek az evangéliumban előfordulnak*, következő képet kapunk:

Alanyi v. birtokló	Egyes számú birtok	Többes számú birtok	Kettős sz. birtok
I. am én	šamem szemem	šamenen szemeim	—

II. min ketten mí	—	šamenamen kettönk szemei	—
III. man mí	šamov szemünk	šamenov szemeink	—
—————			
IV. nag te	šamen szemed	šaman szemeid	—
V. nin tí ketten	šaman kettötök szemei	—	—
VI. nan tí	šaman szemetök	šamenan szemeitek	—
—————			
VII. tav ő	šamá, šametä	šaman szemei	šama (ä) két szeme
VIII. tin tí ketten	—	šamenan kettötök szemei	—
IX. tan ök	šamanel szemök	šamanel szemeik	—

A' kettős szám általában ritkábban fordul elő, helyette gyakran a' többes állván.

29. A' birtokragos szók némi változást is mutatnak. Rendszeren, mint a' példákbul kitetszik, az *am* és *nag* birtokragjai mássalhangzó után *em* és *en*, mint *jeg atya*, *jeg-em*, *jeg-en*; *šam szem*, *šam-em*, *šam-en*. Magánhangzó után közvetlenül, de némelly *i*-sek után nem közvetlenül járulnak a' ragok p. o. *širi kard*, *širiem*, *širien*, sőt e' szó viszonyító ragok előtt is így foly. *tončuvt Isus lati tavane*: *punalen nak širien šipeletane*, *ton mos išto šocho širi al-mepet širi el cholat* akkor Jézus mond neki: *tedd a' kardodat a' tokjába*, mert hogy minden kard emelők karddal haluak meg. 26, 52. Itt van *širien kardod*, *širi el karddal*. Ellenben ma föl, mal földdel 5, 35. A' *širietä* a' kardja tehát föl sem tetszik: *i tat aku olemetnel Isus jot katä naritam tak širietame levetestä 's akkor egy a' Jézussal levök közöl kezét kinyujtván, a' maga kardját kihuzá.* 26, 51. A' *puti búza*, azt lehetne vélnünk, a' *širi* szerint veszi föl a' birtokragokat, így: *putiem*, *putien*, *putietä*, ámde de 3, 12. *putiatä áll.*

A' *maganel földjök* is meg volt már jegyezve, valamint a' *magi helylye* is, a' mellyek mutatják, hogy a' *ma* némelly ragok előtt fölveszi az eredeti *g*-t, mint: *menuchv tank maganelne menni országukba* 2, 12. *am kvalem chošgene kvali lavecti, os nan tavame*

vareslan olne magi choročšetne én házam imádkozó háznak mondatik, de tí azt lakó helyévé tettétek a' zsványoknak 21, 13.

30. A' birtokragos szók úgy veszik föl a' viszonyító ragokat, mint a' csupas szók, mit a' felhozott példák is mutatnak. At jore-am, ištobi nag tusen am kva'em-ne nem vagyok méltó, hogy bémenj házamba. 8, 8. chumle i man chušteptilov mank arenten chare-nov-ne a' mint mí is megbecsátjuk adósainknak. 6, 12. kaš nan varsan titme aku viš charne am tā kačanemnel akár tí tettétek azt egy kis személynek az én öcséimbül. 25, 46. — Rachel lunči tak püvanne Rachel sír a' maga fiainak (sírátja fiait). 2, 18.

De néha a' birtok- és a' viszonyító rag közt *t* áll, a' melly egyik raghoz sem tartozik. Lássunk néhány példát: nak pankentel ul űlten te fejedre se esküdjél. 5, 36. Itt pank fej, panken fejed; az ige pedig *l* ragot követel, mit az: ati mal űltan a' földre se esküdjetek (5, 35.) bizonyít; annál fogva csak panken-el kellene. Hasonló példa: tont at tachnan kav ali nak lajlentel akkor nem érintkezel kőhöz te lábaddal. Lajl láb, lajlen lábad, lajlen-el lábaddal. — Így namentel neveddel stb. — vajlen tan tank choraneltel pel peltachtat mert ők a' magok képeivel is változnak. 6. 16; choranel-el helyett. — chon pali kvaltkti netatel narmechtal a' ki elválnak nejétől hijába. 5, 32. netä a' neje, neta-el a' nejétől; netatelben tehát fölös a' *t*. Isus chontes attech atne mat unlep cholesme nametatel Matpime Jézus találta a' vámszedőhelyen embert, vevével Mátét. 9, 9. nameta-el helyett.

Hogy e' *t* nem a' magánhangzók torlásának mellőzése végett van, bizonyítják a' namen-t-el, paken-t-el, choranel-t-el példák. Hajlandó vagyok tehát ezt a' *t*-t is egynek venni a' határozó *t*-vel, a' melly gyakran a' *tav* ő alanyi név birtoka jelölésében fordul elő, minél fogva azt lehetne gondolnunk, hogy a' határozó *t* általában a' birtokragok kisérétében szeret megjelenni, még pedig vagy a' birtokrag előtt (ne-t-ä a' neje), vagy utána (panken-t-el fejeddel), 's hogy a' nyelvszókás azt ismétli is, ne-t-a-t-el, name-ta-t-el). A' határozó *t*-nek a' birtokrag utáni állása a' *pojerat* az ura, szóból is világos; mert pojer úr, pojer-ä ura, pojr-a-t (pojer-t-ä helyett) az ura. tujtestä tak pojerat alen elrejté as ő urának pénzét. 25, 18. tav pojerat laves tavane az ura monda neki. 25, 23.

Azon *t*-t másutt is megtaláljuk, p. o. motentag másodszor szóban, melly mot más, moten másik, moten-t a' másik, 's ennek ra-

gosa moten-t-ag. A' tav ő szó is, az l ragot e' t-vel veszi fel: tava-t-el; ugyanazt találjuk a' nakventel (magaddal) szóban is, lásd a' 27.

Nevezetes még a' *jüntetatel*, a' mellyet láss a' szótárban. Itt háromszor fordul elő a' t, a' mit így fejték meg. Az elavult jäng-hez járulván a' határozó t jäng-t helyett a' szokás *jünt*-et ejt, 's elefelejtven, hogy ott van már a' határozó, *jüntet* szót képez, ismételvén a' t-t. A' *jüntet*-hez az (e)l viszonyító ragot tevén, a' *netatel*, *nametatel* hasonlóságára *jüntetatel*-t képez.

31. A' *mutató* névmások, mint a' 26. 2. láttuk:

ti ez	tä ez, az,	ta-, to az
tit ez	—	ton az

A' *ti* nem fordul elő az evangéliumban, de ragosai: *tig* ide, *tigil* innen, *tit* itt megvannak; összetételekben is szerepel, mint *ti-mil* millyen, *ti-čuv* annyi.

A' *tü* mind magában mind ragos állapotban fordul elő, p. o. *tä chotel* e' nap, azaz *ma*, *tä kavet* e' kövek stb. *tänel arine oleske*, *ton char asrajnel* ennél többre ha van, az az ördögtől (van). 5, 37.

A' *ta* sem fordul elő magában; de *ta-t* ott, akkor, *ta-k* úgy, tehát.

A' *to* az, magában is előfordul, 's ismételve *to to* azt teszi, mit a' magyar *ki . . . ki*, de többnyire más szóval társul; teles *oslem to char šat*, *to chotpen os to kus latne* terme gyümölcsöt *ki száz*, *ki hatvan*, *ki meg húsz* annyit. 13, 8. — *To char* némely, *to mat néhol*, *to šam* némely szem.

Ragosai *tov* oda, *tozul*, *toul* onnan; *to-cho* és *aku tocho* így. A' *to-ma* nem az, lásd 26. 2.

A' *tit* és *ton* úgy veszik föl a' viszonyító ragokat, mint a' közönséges névszók, p. o. *titme ez*, *titet ezek*, *titetme ezeket*; *ton* akkor, tehát, *tonet azok*, *tonetel azokkal*.

A' *tont* (bár ragos alak) a' viszonyítóval társul, így: *tontal* 's jelent addig.

Ide tartozik a' *tenanki* = *tä-nan-ki ez az, az az*, *mutató* névmás is. Ennek első tagja *te* (*tä*) világos; utolsója alkalmasint azon *k* (*ki*), melly a' személyi vagy alanyi névmásokat nyomósítja, *am-k*, az éjszakiban *äm-ki* magam, *nak*, (*nan-k*) az éjszakiban *näng-k* magad stb. Hát középsőjét, a' *nan-t* nem vehetnők-e azonosnak *avval* a' *nen*, *nön-nel*, a' melly a' magyar *en-nen*, *ten-nen*, *ön-nön* szókban fordul el?

32. A' *kérdő és visszamutató névmások* :

chon ki nar és ne mi
 chot ki mat mi
 chu ki.

A' *chon* ki magában is áll; *chon* vatä jocti permelachv, ton perme a' kinek ereje jut (van) türni, az türjön. 29, 12.

Ismeretesebb ragosai: *chonme* kit, *chonel* kivel, *chonag* kinek. Hogy több ragosai nem fordulnak elő, a' *chot-char* teszi, melly nagyon szerepel.

A' *cho* képzővel lesz *choncho* által, úgy.

Az *ati* nem szóval; *ati chon* azt teszi, hogy senki.

Nar mi felveszi a' viszonyi ragokat, p. o. *narel* mivel? *narne* minek? stb. *Ati-nar* semmi; *nar mos* miért?

Ne mi, nem igen veszi föl a' viszonyi ragokat, ámbár magában is áll, p. o. *ne ašen oli patem minane mi dolgod van esve nekünk* (mi dolgod van velünk)? 8, 29.

Mintegy összetételek: *ne-sir* millyen, *ne-vojp* millyen, *ne-čuv* mennyi, mekkora.

A' *chot* ki, melly magában is áll, mint: *zakont chot pimetpe jänüüv* a' törvényben melly parancs legnagyobb?

A' *char* szó társulván hozzá, lesz *chot-char* a' ki, visszamutatóvá, p. o. *aul naerach jorti gorčičnoj tajmne, chotcharme elemcholes vim rovtestä tak kanetat, chotchar kaš viš šochen tajmnel* a' mennyország hasonlít mustármaghoz, a' mellyet az ember vevén elvetette a' maga földjében, a' melly akár legkisebb minden magnál. 13, 31. 32.

A' *t e l* viszonyító ragokkal lesz: *chot-t* hol, *chot-e* hová, *chot-el* honnan; az *al'* viszonyzóval lesz *chotal'* kire, mire, hova felé. A' szótárban a' *chot* ki, meg *chot* hol, két szó gyanánt állanak; de azok egy szó, 's a' *chot*? hol? minden bizonynyal *chot-t* helyett áll. Mert valamint az evangeliomban *onch putt* = szürokkatlanban (10, 28.) megvan, úgy mindenütt *chott* hol-nak is kellene állania. Lehet azomban, hogy a' nyelv a' kettős mássalhangzókat nem szereti kiejteni, a' minthogy *onto-lov* tizenegy *ontol-lov* helyett van: de a' grammatika kénytelen azokat elismerni és megtartani, a' hol a' szó követeli.

Mat mi, magában nem igen fordul elő. Az ismeretlen *er* taggal lesz *mater* melly, *aku mater* egy valamelly, valaki; *ag* viszonyiraggal *materag* valamellynek. *Chonag* esepianel elemcholeset

anem, elemcholes püvme? Tan lavset: aku materet Joan perne pü-
nepi, mot charet Ilii, os to charet Jeremii amne aku materag náj-
tetnel kinek tartanak az emberek engem, az ember fíját? Azok
mondának: némellyek János keresztelőnek, mások Ilyésnek, meg
mások Jeremiásnak vagy egyvalakinek a' prófétákbul. 16, 13. 14.

Összetétel *mat-sír* miféle.

Chu = ho- magában nem áll, de ragosa *chu-n* mikor, midőn,
hol, *chumle* pedig összetétel = *chu* és *mil*.

33. *Névmással* és *számnévvvel* közös természetű a' *mot* más,
mellynek származéka *moten* másik; *moten moten* azt teszi: egyik,
másik.

Mot-it másod, *motentag* másodszer, *motent-ši* mas különben
számnévi képzőkkel vannak.

Mot-av eddigelé ismeretlen raggal jelenkezik, melly a' birtokra-
got elfogadja, p. o. *motavanel* másai. Lásd a' Sztóárt.

V i s z o n y s z ó k.

33. A' viszonyzó k kiváló szerepük a' mí nyelveinkben ;
nagy számmal is vannak. A' kondai vogul evangeliomban követ-
kezőket találom :

a' csak összetételekben ;	la' ellen
el el	noch fel
os meg, és	(nú- nál ?)
keur bél	num fel
kvan ki	sar első
chal köz	tari iránt
jat köz	tarmel rajt
jej utó	pal fél
jol al	pari vissza
jol utó	poch oldal
jortel vel (jort társ)	mant mantem alatt
jot vel, együtt	mont kor
ju be ; hon	mos ért
lach szél	moš -ig
lat kor	

Legtöbbje viszonyító ragokat vesz föl a'

<i>chott</i> hol ?	<i>chote</i> hová	<i>chotel</i> honnan kérdésre:
el el	ele elé	elol elől

os meg	ose mege	—
	osne mégis	
keurt ben	keurne belé	keurnel belől, ből
kvan ki	kvane kive	kvanel kívül
chalt között	chalne közzé	(chalnel ?)
jatt közepett	jatne középre	—
jejt után	—	—
jol al	jole alá, meg	—
jolt utóján	—	—
jortel vel (társsal)	—	—
jot vel	—	—
jun ben	juv belé, meg	—
(lach köz, kör)	lachve széllyel	—
lat kor	latne	—
laht ellen	—	—
noch fen	noncho felé, fel	—
(nú nyi,) núnt nál	núv elébb	—
numen fen	—	numel felől
sar első	—	—
tari ellen	targe ellenében	—
tarmelt rajta	tarmelne rejá	—
palt nál	palne és pali felé	palnel felől
pari vissza, meg	—	—
pocht oldalt, nál,	pochne hoz	pochnel től
mant, mantem alatt,	—	—
közben,		
mont most, kor	—	montel
mos ért	—	—
moš -ig, tovább	moše	—

34. Most sorra vesszük azokat.

1) *aľ* csak összetételekben fordul elő más viszonyítókkal és névmásokkal, mint: *el-aľ* előfelé, *jol-aľ* lefelé; *chot-aľ* kire, mire, hova felé; *tont-aľ* addig. — Az ejszaki *vogulban* *äl* fel(é) és föl*) ott mind magában mind összetételekben divatozik.

2) *el* el; *elt* előtt (csak birtokragokkal), *elé* elé, *elol* elől, *elnen*

*) Meg kell-e jegyezni, hogy a' magyarban *fel* a' fél, oldal, *vogul* *pal*, *poal* szóból, *föl* pedig a' fő szóból való?

az előtt. Az igével *ele* azonos szerepü a' magyar *el* -vel, p. o. *ele* menen amnanel el-menj én tölem. asrajt *ele* ketan ördögöket üzze-tek el. Az *ele* a' *nív* fokozóval lesz *elenív* elébb.

elol elől, előlső (most első), még pedig azon kettős jelentésben, a' mellyel a' magyar is jár, hogy innenvalót és túlvalót teszen. Mert azt mondván: *jéjj elé*, azt akarom, hogy a' megszólított ember felém jöjjön; azt mondván: *menj el*, azt akarom, hogy ne felém hanem tölem elmenjen. Innen erdő — *elv* = erdőn túl; havas-el föld a' havason túli föld. Vogulban is *elol chotel* első nap, hétfő, *elol pív* első fiú; *elol char* első valaki; *elol . . . motit* első . . . másik, p. o. ton mos *elol charme* jachstachv pümitä, os *motit charme* ereptachv azért az elsőt (egyiket) gyűlölni, de a' másikat szeretni fogja. — *elolt* elsőben, kinšan voš elolt torem naerlach keressétek csak elsőben isten országát. — at kvalen tovul, ton moše, chun *elol ligen* pal kvane miglen nem mégy ki onnan addig, hogy az utolsó félpénzt ki nem adod. — ton *chotelnel elol* azon naptul fogva.

elnen hajdan, előbb. nan *choleslan*, išto *elnen* latem oli tik hallottátok, hogy előbb, hajdan, mondva van.

Hogy a' vogul *el* igazán első és tulsót jelent, mutatja az *el-ma* tulsó, idegen föld, *el-ma char* idegen földbeli, utazó; mutatja az *el-k* származék, melly tulsót jelent, mint: *el-k torem* tulsó világ.

Leggyakrabban a' *pal* fél viszonyítóval együtt fordul elő: *el-pal* el-fél, elfel-é, *el-palt* előtt, *el-palne* elé, *el-palnel* elől, (elfelől). Ezen *el-pal* veszi föl a' birtokragokat is: *elem-palt* előttem, *elen-palt* előtted, *elt-palt*, *eltü-palt* előttte; *elan-palt* előttetek, *elanel-palt* előttök, de *eltü-palanelt* is.

Úgy látszik *elt* előtt is fölveszi a' birtokragokat, így *eltem-palt* előttem, *elten-palt* előtted, *eltü-palt* előttte; *elten-palent* is előtted.

3) *os*, az éjszakiban *as* söt *s* is, azonosnak vehető a' magyar *es*, 's, és szóval, de inkább mondat-viszonyító, mint szó-viszonyító. Jelentése: és, meg, megint, de. Példák: *chotchar pív* Davidne, os David pív Avraamne a' ki fija Dávidnak, és (de) Dávid fija Ábráhámnak. i *os* jole varetestä és megint eltagadá. amnane *karech pernel puneltachtuchv nagnanel*, nag *os* jejsen am pochemne nékem kell keresztelkednem általad, te meg jöttél én hozzám.

Két raggal is fordul elő: *os-e* és *os-ne*, *ose pel* latam nanane mege is mondom nektek. — *osne* tonuch manane *karech* mégis tanu kell nekünk.

4) *keur* bél. A' kondai vogulban kacher (kaher) méh, has; az éjszakiban käher, keher. Ennek torokhangja (ch, (h) u-vá levén *keur* viszonyító támad mind a' két nyelvjárásban; mint a' magyar bél szóból a' be, ben, böl, belől viszonyító lesz. Tehát *keurt* ben, *keurne* belé, *keurnel* böl, belől.

A' *keur* a' birtokragokat is fölveszi, így: *keurem*, *keuren*, *keurü* és *keuretü* bennem, benned, benne; (*keurov* nem fordul elő), *keuran* bennetek, beletök, *keurenan* beleitek, belsöitek, *keuranel* bennök, belök.

A' birtokragos viszonyítók ismét viszonyító ragokat vesznek fel, mint azt különösen a' *pal* szónál fogjuk látni; p. o. *keurenant* licemeriel i chajerlane ašel tagle belseitekben képmutatással és rosszasággal (vagytok) teli. os tan numseset keuranelt de ök gondolák magokban.

5) *kvan* ki. A' magyar kül-ső, kil-ső (mert ezt is nagyon sokszor lehet hallani) bizonyítja, hogy a' vogulban is *kva*, éjszaki vogulban *kvo* a' tö = kü; tehát *kva-n*, *kvo-n* = kü-n, *kva-ne*, *kvo-ne* = ki (a' régi nyelvben: szám kive = számkivetni), *kva-nel*, *kvo-nel* = kívül, küel, kül. I *kvane* *kvalem* šak lunčes 's kikelvén (kimenvén) nagyon síra. 26, 75. — chotcharet *kvanel* šušne čvut choremenet a' mellyek kívülről nézéskor szépek. 23, 27.

Ez is a' *pal* szóval társul; tehát *kvanpal* külső (kifel). lištılan šochen anet *kvanpalme* megtisztítják minden pohárnak külsejét. 23, 25.

6) *chal* köz; *chalt* között, *chalne* közzé, (*chalnel* közöl); érdekesek a' šam *chalt* = szem közt; ton *chalt* = a' közben, mert azonosak a' magyar szólásokkal.

Fölveszi a' birtokragokat, a' mellyekkel megvannak: *chalov* közünk, *chalan* közetek; *chalanel* közök.

7) *jat* közép. De talán inkább tárgyi, mintsem viszonyító név az. *Jatne* középre, *jatt* közepett. Birtokragosan nem fordul elő az evangeliomban.

8) *jej* utó, az éjszaki vogulban *juj*, a' hol *jujt* megett, *juje* megé, *jujl* megöl. A' viszonyi ragok közül csak t fordul elő a' *jej*-vel, ebben *jejt*. Birtokragosai *jejm* utánam, megettem, *jejn* megetted, 's *jejtem*, *jejten*, *jejtü*. Azomban ezek mind a' *pal* fél szóval társulnak, 's a' birtokragok hol egyikhez, hol másikhoz, hol mind a' kettőhöz ragadnak, p. o. *jejmpalt* utánam, de *jejtüpalemt* és *jejtempalemt* is;

jejtüpalovt utánunk; így *jejtenpalent* utánad; *jejtüpalt* és *jejtüpale-tat* utána.

9) *jol* al, *jole* alá, *jol-ał* lefelé. A' *jole* nemcsak alá, hanem el és meg jelentéssel is jár, mint: *jole vojles* alászállott (8, 1.): *jole erkelesanel* tanne letartóztaták őket (19, 13.); *jole tunčpam* megállván (20, 22.); *jole alesanel* tanme megölik őket (22, 6.) stb. — Származéka *jolech* 's ragosa *jolchag* is alá-t jelent, p. o. *jolech cha-luchv* aláásni.

A' *jol* is *pal* szóval szeret társulni, tehát *jol-pal* al-fél, alatti, mint: *erch jolpal* elemcholes hatalom alatti ember (8, 9.). Ezen *jol-pal* lesz azután viszonyítóvá: *jolpalt* alatt, *jolpalne* alá, *jolpalnel* alól, a' melly a' birtokragokat fölveszi ugyan azon módon, a' melylyet már ismerünk, minél fogva *jolpaltem* és *jolempalt* = *alattam* stb.

Más összetételekben is szerepel a' *jol*, mint *jol naer* alfejedelem, al-világ fejedelme; *jol ma* alföld, alvilág; *jol torem* is alvilág.

10) *jol* utó; ebből tudtomra, csak *jolt* utójára van az evangéliomban;

jol char utolsó, *elol char* első;

jol aš utolsó dolog.

11. *jort* társ, *jortel* társsal, és mint viszonyító vel; birtokragokkal: *jortelem* velem, *jortelen* veled, *jortelü* vele. Ez utolsónak több alakja fordul elő, mint *jortelat* és *jortelatü* vele; *jortelanel* velök.

12) *ju* be, meg. Ennek két viszonyítója van meg: *jun* ben hon, és *juv* belé, mege, meg, p. o. *čuš* am *paltem jun kuji* egy szolga nálam ben (hon) fekszik. 8. 6: — *juv jochtem* megjövén, visszajövén; *verbludme jun* náltalan a' tevét bénnyelitek.

13) *jot* vel, miből *jotü* vele, és *jotov* velünk. *Emmanuil*, nar *chašhti*: man *jotov torem* *Emmanuél*, mi jelenti: *mí* velünk isten.

14) *lach* világ, környék, vidék; az éjszakiban *lah*, *loag*. Abbul van *lachve* széllyei, világgá.

15. *lat* kor, idő; *latne* annyi. Talán nemis számítható a' viszonyyszókhöz.

16. *lał*. A tö-szó nem fordul elő, de ragosa *lałt* ellen-t teszen; birtokragokkal: *lałtem* ellenem, *lałten* ellened, *lałtü* ellene. *chon* am *jortelem* atim, *ton char* am *lałtem* a' ki én velem nincsen, az én ellenem (van). — Származéka *lałch* (v. ö. *jol*, *jolech*).

17) *noch*, az éjszakiban *nong* fen. Ebből való *noncho* fel, fölé, *noncho jältne* föltámadás. *Noch-pel* felesen, máris, nagyon; *nonchal* tölfelé, feljebb; *nonchal pattilem* feljebbre ejtem.

18) *íu*. A tö-szó nem fordul elő, de ragosai megvannak: *íut*, és *íuv*. A' *íut* mindenkor birtokraggal van, így *íutü nála*, magában, lásd a' szótárt. A' *íuv* pedig, szerintem, a' tlajdonságnevek fokozója. Lásd a' szótárban is, a' hol a' *íute* és *íuv* szókat két külön szó gyanánt adtam elő.

19) *num* felső, *numen* fer, *numel* felől, p. o. *num sut* felső bíró; *suj numen chloves* szó hallatszik fent; *numel jole moš* felülről aláig.

Gyakori a' *pal* szóval társulása, tehát: *numpal* felső; *numpalt* felett, 's ez veszi föl a' birtokragokat a' szokott módon, így: *num-paltem* és *numempalt* felettem; *numtäpalant* felettök.

20) *sar*. Az éjszaki *vogulban* elsőt jelent; az evangeliomban *sare* = *ele* van meg belőle, mint: *tan sare menemanel jejpalt* azoknak elmentök után. 9, 7.

21. *tari* ellen, iránt. *nerep char tari ul nere* a' haragos ellen ne haragudjál.

Azon *i* végűek közé tartozik (l. 21.), a' mellyek a' ragok előtt visszaveszik az elveszett *g*-t; tehát *targe* ellenre, ellenében, külön; *targem*, *targen* ellenem, ellened. E' viszonyzó *nel* ragu névszókat követel, mint: *toremnel targe* istenen kívül. Igészóval azt teszi, hogy külön; *targe vovelam* külön híván; *targe tunčpam nagnanel* külön állok tőled = elállok tőled.

22) *tarmel* reá; *tarmelt* rajta, *tarmelne* reája; *tarmelen*, *tarmelen*, *tarmelü* és *tarmeletü* rajtam stb.

23) *pal* fél, oldal, leggyakoribb használatu viszonyzó, mert, mint láttuk, más viszonyzókhöz is társul. Magában *palt* félen, nál, *palne* felé, hoz, *palnel* felől, től; *palttem*, *paltten*, *paltü* nálam, nálad, nála; *paltov* nálunk, *paltan* nálatok, *paltanel* nálók. — De *pali* felé, is gyakori, mindannyiszor igével, mint: *pali punšem* felnyitván, *pali latuchv* feljelenteni stb.

Ismerjük az *el-pal* előfél, *elpalt* előtt, *elpalne* elébe, *elpalnel* elől; *jopal* al-fél, alsó stb. *jejpalt* utófél, utolsó stb. *kvanpal* külfél, külső stb.

24) *pari* vissza, meg. Minthogy csak igékkal fordul elő, nem név-viszonyító, hanem igeviszonyító, p. o. *Isus laves tavane pari*

Jézus monda neki vissza; pari numelmatem meggondolván, megbánván; pari joctem megjöven.

25) *poch* oldal, az éjszakiban *poag*, *póg*. Mint viszonyító: *pocht* oldalt, -nál, *pochne* oldalra, -hoz, *pochnel* oldalrul, tól; továbbá birtokragosan: *pochem* oldalom, *pochemne* oldalomra, hozzám; *pochen* oldalod, *pochenne* oldalodra, hozzád; *pochü* oldala, *pochane* oldalára, hozzá, mi leggyakrabban előfordúl az evangéliomban; p. o. vatge tuncelmantam tav pochane asraj laves közel állván ő hozzája az ördög monda.

26) *mant* alatt, közben, mellett, azomban; tehát név-és igeszó-viszonyító. Tő-szója ismeretlen előttem. Jordan mant a' Jordan mellett, v. mentében? Isus jomi ton ma mant Jézus jó azon hely felé; aku šam chalt olenen mant szemközt létedben, léted alatt; nag pičelanen mant böjtölésedkor; ton mant azomban stb.

A' *mantem* nemcsak igeszó, hanem mondatviszonyító is; ennek *m* ragja azért érthetetlen, mert a' tő-szót nem értem.

27) *mont* kor, idő. Ennek tő-szója is ismeretlen. Mint viszonyító *montel* tul-fogva, p. o. tigil montel ettül fogva; višne montel kis koromtul fogva.

28) *mos* ért, az éjszakiban *maos*, *mós* mód, azután szerint. Šam mos šam szemért szem; ton mos azért, nar mos miért stb. *am mosen*, *nag mosen* én érettem, te éretted; *tan mosanel* érettök, miattok, fellők. *tan mosanel* tav lati rólok beszél ő.

29) *moš* vég, -ig, az éjszakiban *maoš*, *mős* vég; — *moš* . . . at soha; többnyire ragosan *moše*, mint: ton *moše* addig; *šočen* tochem Avraammel David *moše* nilekujplov tochem minden nemzetség Ábráhámtól Dávidig tizennégy nemzetség.

Igehatározók és mondatviszonyítók.

37. A' vizsanyszókhöz legközelebb állanak az *igehatározók* és *mondatviszonyítók* (conjunctio). Sok viszonyiszó az igével társulván nemcsak a' névszót hanem az igeszót is viszonyítja; ilyenek a' magyarban be, ki, meg, fel stb. mint: elmenni, bemenni, kimenni, megjönni, felmenni. A' régi magyar nyelv az illető ragjával füzte össze a' viszonyiszót az igével, így belé-menni, kive-menni, mege-jönni: a' vogul nyelv most is úgy teszen, midőn azt mondja: ele menen amna-nel menj el tőlem; at kvalan tovul ton moš, chun elol ligen pal

kvane miglen nem mégy ki onnan addig, hogy az utolsó félpénzt kiadod.

Az idetartozó szók, az ismeretes viszonyzókon kívül, vagy más szóktul származnak, vagy eredetiek, legalább látszólag.

S z á r m a z o t t a k :

eren vajjon, nemde, tulajdonképen akarsz-e? vajlen tudniillik, mert, tulajdonképen tudod; kaš akár, tulajdonképen kedv, akarat; sariš bizony, jängiš nagyon, tarviteniš nehezen,

motentši különben, a' mellyek š rag által válnak igehatározókká.

Így az *ag* rag is, mint motentag másodsor, churmentag harmadsor, tulmechag titkon stb.

A' helyet, időt, módot jelentők számnevek és névmások ragosai, mint: akvat együtt, akvane együvé, chun mikor, atichun soha, chumle miképen, tončuvt akkor, ton mant azomban, tov oda, toul onnan, tocho és tont úgy, tig ide, tigail innen.

E r e d e t i e k :

Ezeket betűsorban hozom föl, a' mondatbeli különböző szerepökre való tekintet nélkül.

ale majd

añ ím, most

at nem

atim nincs, a' melly tulajdonképen névszó, mint a' magyar, mert a' többes képzőt is fölveszi, atimet nincsenek, p. o. Rachil lunči tak püvanne, ton mos tan atimet Ráhel síratja fiait, mert azok nincsenek.

amne vagy

inra örökké, mindég való; iúat nem. Nem tudom, in-ra, iú-at tagokra elemezhetők-e? 's vajjon egybevetethetők-e a' magyar in-nel ezekben: in-ség, in-cs, n-in-cs?

išto hogy orosz, 's az oroszot még abban is követi, hogy az ígét a' mult időben veszi magához, holott csak jelen idő kellene. Urchatan michv torem mos choloch šam chalt, ton mos ištobi tan nanen usanel őrizkedjetek alamizsnát adni a' nép szeme előtt, azért hogy titeket láttak (lássanak helyett).

os de, és
 ul ne
 ke, che ha, melly az illető szóhoz ragad, sőt belé is olvad az
 igébe, lásd a' 100.

choče ámbár, chočetag azért

jerte mindjárt

ne még

šak nagyon

pel is

vinčt, a' mellynek értelmét nehéz kivennem, lásd a' szótár-
 ban; valamint azt sem tudom, micsoda szóból való.

voš hadd.

I g e s z ó.

37. Az igetöket úgy kapjuk ki, ha elválasztjuk azoktól a'
 névi mód *chv* képzőjét, melly rendszeren *a* vagy *u* magánhangzóval
 jár (*achv*, *uchv*) hozzájuk.

Eredeti igetők.

38. *u*, *u-chv* lát, tud; *jej* jó; *te e'*, eszik; *tu* bémegyen; *mi*
 ád; *vi vi'*, viszen. Ezek legegyszerűebbek; közvetlenül veszik ma-
 gokhoz a' képzöket, de nem az alanyi személyragokat; *mi* és *vi*
 hangzó változással is járnak, mint látni fogjuk.

aj i', iszik

pil fél

kuj fekszik

peľ változik

nej, neg köt

—

taj szabad, lehet

chan ragad

vaj lát

pun leteszen

—

men megyen, mén

pak szenved

—

voch, *vonch üt*, szegez

oš, *onč bír*; tart

räch (*räk*) esik az eső

kiš, *kinš kér*, keres

sag szó

chaš, *chanč ismer*, tud

—

luš, *lunč sír*

al öl

šuš, *šunš néz*

ol val, lenni

šoš omlik

kval kél

tuš, *tunč áll*

chal ás
 chol vész, hal,
 chol hall
 jal mégyen, jár
 jol kér
 nál esküszik
 tel születik
 tul kerül, fut
 tul veszen, lop
 tul befogad
 kit kérd
 chot, chont, talál, lát
 lat mond, szól
 riót segít
 sat imád
 šet fojt
 rat ver
 ret csal
 tat hoz
 pat esik
 vat gyüjt
 (mat nyugszik)
 —
 lav mond
 nov mozog
 vov hí, híni
 puv fog
 —
 jom jö, megyen
 (num gondol)
 ram elás, temet
 —
 vojl leszáll
 taul telik
 nejl, negl látszik
 urel arat
 jorl szegényül van
 šagr vág

poš csúfol
 puš, punš nyít
 maš ölt, öltözik
 —
 er kell
 ur őrz, vár
 nir nyő, szakít
 nür akar
 var csinál
 at szed
 ket küld
 čagt örül
 rocht retten
 urt oszt
 lochš hal, meghal
 paks álmélkodik
 —
 chang hág
 jonch fordúl
 vonch, voch üt
 tanch akar
 onč, oš bir
 kinč fölserken
 kinš, kiš kér, keres
 lunč, luš sír
 chanš ír
 chanč tud, ismer
 unš általmegyen
 šunš, šuš néz
 tunč, tuš áll
 ponš végez
 punš, puš nyít
 —
 unt, unl ül
 junt varr, ölt
 vant vezet
 chart húz
 just jutalmaz

—	lišť tisztít
oĵt old, feslik	rast vet
chajť fut	mučť kínoz
tujť titkol, rejť	chošg imádkozik
acht gyűjt	čišg kiált, sivít
agt hiszen	pošch vádol
jocht ikt-, jut	—
locht kopog	alm emel
ńalt nyel	perm szenved
ńult megtér	

A' *kvanmit* megfog, bajosan eredeti ige, de származását nem is sejtetem.

Sz á r m a z o t t i g e t ő k.

39. Ezek származnak névszóktul és igeszóktul.

N é v s z ó k t u l l e s z n e k :

- 1) *l* képző által: akilim könyör, akiliml könyörül
 amp eb, ampel ebnek tart, csúfol
 erch erő, hatalom, erkel erőtet
 erm tetszés, ermil tetszik
 (orm íz?) ormel ízlel
 karech kellő, karechl kell, szükségel
 chajer rossz, álnok, chajerl paráználkodik
 chuš szolga, chušl szolgál
 jor tisztelet, jorel tisztel
 jov morzsa, jovel morzsolódik, romlik
 (čurčim öröm), čurčiml örvend
 sum hang, suml hangzik
 šiv restség, šivel restel, megvet
 tep tévedés, tepl téved
 tonuch tanu, tonuchl tanúl, tanuskodik
 pač csók, köszöntés, pačel csokol, köszönt
 piš, pič böjt, pičel böjtöl

A' magyarban is *l* képző által lesznek névszókbul igék, mint:
 gond, gondol; böjt, böjtöl, szolga, szolgál stb.

2) *t* képző által, mint:

aš dolog, ašt dolgozik
 lig, lich szög, száлка, licht szögez
 nam név, namt nevez
 sim harag, szív, simt haragszik
 suj szó, hír, sujt szól, hirdet
 sum hang, hír, sumt hangoztat, hirdet
 taš kész, áru, tašt készít
 tuš baj, tušt bajol, aggódik
 pas fény, past fénylik.

Ezen *t* által nemcsak eredeti, hanem igéktől származott névszóktul is lesznek igék, mint:

al öl, alp ölü, alpt mint ölü teszék, ölüék
 er kell, erp szeretet, erpt szeret
 choltil gyakran öl, choltilap ölü, choltilapt öl
 chuht hagy, chuhtep hagyó, maradó, chuhtept maraszt, hagy
 jált éled, jáltep éledő, gyógyuló, jáltept gyógyít
 pušmel gyógyul, egészsé lesz, pušmelap egészséges, pušmelapt gyógyít.

A' magyarban *z* felel meg a' *t* képzőnek, mint: név, nevez; szög, szögez stb.

2) *m* képző által leginkább tulajdonságnevekből lesznek igék, mint: jáni nagy, jánim nő, lu' rossz lulem rosszá lesz, puš ép pušem épül, noigre erős nogrim erősödik, šav sok šavim sokasodik, vat közel vatem közeledik.

Dolognevekből is, mint et est, etm, etem esteledik. Néha az *m* képzőhöz *l* is járul, mint vot szél voteml szél fúj; vagy *l* meg *t* járulnak hozzá, mint agem beteg agmelt beteggé lesz, beteg ő.

4) Ritkább képzők *acht*, *echl*, *lacht*, *alecht*, *alt* vagy *lalt* mint: ulm álom, ulmiacht álomban megjelent neki, álmodik; nájt bűvész, prófétal nájtechl prédikál; entep öv, enteptalecht övedzik*) chont had, chontlacht hadakozik; chotel nap, napfény, chotlalt világosodik; et est, etlalt esteledik.

5) Néha *i* képző is alkot igét névszóbul, mint lil lélek, lili föl-éled; chum ember, férfi, chumi férjhez megyen. Ezen *i* képző lehet az ulmiacht szóban is az *acht* képző előtt.

*) Az entep öv szó tulajdonképen igéből lett névszó, ent mint junt ölt, varr jelentésű lévén. Entep tehát öltő, öv, mely a' *t* képzővel entept igét képez, a' melly azután l(al) és cht új képzőket veszen föl.

6) Némelly névszó mint igeszó is divatozik, p. o. eri ének, és énekel, mert az erg igében a' g az i-ből lett, mint látni fogjuk (vesd össze a' 22.); eserm szégyen, eserm (bár szenvedő képzővel esermov) szégyenkezik; oči harag és háborodik; luš sírás és sír, sal villám és villámlik.

40. Igeszókbul lesznek új igék :

1) *t* képző által, a' melly

a) benható jelentésű igékbül kihatókat képez, mint: eserem szégyenkezik, eseremt szégyenít

kval kél, kvalt kelt

chol hal vész, cholt veszt

jänim nő, jänimt nevel

jonch fordúl, joncht fordít

lušem rosszá lesz, lušemt rosszá tesz, káromkodik

nejl látszik, nejlt mutat

taul telik, tault tölt

tel születik, telt szül

tuš áll, tušt állat, állít

pat esik, patt ejt

manem szakad, manemt szakít

maš öltözik, mašt öltöztet

mul múlik, mult mulat.

Ide való az amert merít, ha amer merül.

b) Kiható jelentésüekbül tétető igéket képez, mint :

aj iszik, ajt itat

te eszik, tit étet

ret csal, retet csalat

šunš néz, šunšt nézet, láttat

ňul esküszik, ňult esket.

c) Képzős vagy származott igékhez is járul, azokat is kihatókká tévén, mint: chaš tud, chaš-ch tudatik, chaš-ch-t tudat, ismertet. Különösen az *l* képzővel származott igék veszik föl a' *t*-t, mint tutel bémegyén, tutelt márt; így magyarázható a' lavelt mond ígét, mellynek egyszerű tője lav mond.

Jegyzet. Néha a' *t* képző nem látszik kiható jelentésünek, mint: jom jó, megyén, jomit lép, jomlit jár. Ide tartoznak az agmelt betegl, és jejmelt lesz (jejmt lesz) igék is.

Hogy a' *t* képző a' magyarban is kihatóvá teszi a' benható

igét, e' példákbul is látjuk: telik (taul) tölt (tault), vész, vesz (chol) veszt (cholt), múl-ik (mul) múl-at (mult) stb.

2) *l* (al, el, il) képző az igének jelentését gyakorítóvá, tartóssá teszi, mint:

amert merít, amertal merítget	jejmt lesz, jejmtel gyakran lesz
ut ül, utel üldögél	jecht vág, jechtel vagdal
kit küld, kitil küldöz	sat áld, satil áldoz
chaš tud, chašl ért	šunš néz, šunšil nézeget
cholt költ, chotil költöget	tat hoz, tatil hozogat
chol elvész, cholil, cholel vesz	perm szenved, permel tűr.

Ide tartoznék az *al* = *öl* igétől származott alisl fogdos, öldös is, a' mellyben a' gyakorító *l*-t más képző előzi meg.

Az *al*, *lal* (el, lel) ugyanazon jelentésű az előbbivel, mint; *ol van* (*val*), *olilal* gyakran *van*; *chont talál*, *chontilal találgat*; *cholt nyilvánít*, *chotilal nyilvánítgat*; *pil fél*, *pilel ijedez*; *mig* (*mi*) *ád*, *miglal addogat*.

A' *puntlalive* tétetik, tevődik, alkalmasint *puntlalive* helyett *van*, mellynek egyszerű tője *pun tesz*, a' mitül *punkt* (lásd 41. γ) tevődik; ehhez járult *lal* gyakorító egy új szenvedő képzővel (lásd 41. α). *ton mos jálpel oroch puntlalive jálpel teremne* azért új *bor* tevődik új edénybe 9, 17. — A' *taulelavle* ebben: *šoohen chotel taulelavle tak ašetne minden nap elégíttessék ki, elégedjék meg, a maga dolgaival* (6, 34), úgy hiszem, *taulelavle* helyett *van*.

Kiható jelentést is *ád*, mint *tepl téved*, *tepl-al kísért*, *tévesztget*.

A' *tiglel* repül talán a' *tig* (szárny?) *tigl* (szárnyal?)-től való, így *tigl-el*.

Képzős igékhez is jár, mint: *maš ölt*, *maš-kat öltözik*, *maš-kat-il öltözködik*.

A' magyar *hurezol* (voglban *chart* = *hurecz*), *visel*, *szaglal* (*szagol egyszer*), *számlál* (*számol*) stb. azt mutatják, hogy *l*, *l-l* nálunk is gyakorító jelentésű.

3) *nt* (*ant*, *ent*) képző, úgy látszik, ellenkezője az előbbinek, mint: *ol van*, *olent egyszer van*, p. o. *tit olentan i chošgan am jortelem itt legyetek* (*most*) 's *imádkozzatok én velem* 26, 38. *holott olilal* = *gyakran van*, *szokott lenni*; *alm emel*, *alment viszen*; *chol hal*, *cholent meghal*; *jält éled*, *jältent föléled*; *jej jó*, *jejent most jó*; *jol kér*, *jolent most kér*; *jom jó*, *joment egyszer jó*; *lat*

beszél, szól, latent megszólal; licht szögez, lichtent megszögez; vojl száll, vojlent leszáll, maj (mi) ád, majant egyszer ád; vatem közeledik, vatmant közelít.

Ide tartozik az učint lát, tud ige, mellynek egyszerű töje u lát, tud, a' mellyhez *č* és *int* képzők járultak (mint a' magyar ácsorog nyilván *áll-csorog*bul való). atichun tit at učintoves Izrailt soha ez nem tapasztaltatott Izraelben. 9, 33.

A' nyomint, érint, legyint félék bizonyítják, hogy hasonló képző hasonló jelentéssel jár a' magyarban is.

4) *s* képző nem nagyon változtatja a' jelentést; mint: ket küld, kets szokott küldeni? tav ketsi räch šar charet i chajer charet tarmelne ő küld esőt igazakra és hamisakra 5, 45. — jól kér, joles egyszer kér? am amk arentem nagnane rasteslem šocho, ton mos išto nag joleseslen anem én a' magam követelését neked elengedtem mind, mert hogy te engemet kértél. 18, 23. — jom jó, jomes megyen, jó; tin ton lat chulpet chulpeptam jomesesi tav jejpalt ök azonnal a' hálókat (ott) hagyván menének ő utána 4, 20. — junt varr, junts varr; chotcharet juntseset tank chulpanel a' kik varrják vala hálójikat 4, 21. — lišt tisztít, lišts u. a. úran eren, man tov monem lištsenov akarod-e mi odamenvén kitisztítsuk? 13, 28.

A' num-s gondol, emlékezik, hasonlóképen ide tartozik, mert a' numlecht ért, numelmat gondolkodik, emlékezik, a' num igető teszik föl.

5) *p* képző is alig érezhető változást okoz, mint: kit kérd, kitep kérd; tunč áll, tunčep állapotodik, i tunčes ton mat, chott oles apüv és megállapodék azon belyen a' hol vala a' gyermek. 2, 9; — šagr vág, šagrep vág, chun jomas pal katen kujtitä nagen, šagrepalen ele ha jobb fél kezed kisért téged, vágd el. 5, 30; maj (mi) ád, majep ád, chon oli timil choles, chotchär, chun tav püvä voveli tavanel náñ, majepitä tavame kavel kicsoda olyan ember, a' ki, midön ő fija kér tőle kenyeret, megajándékozza azt kövel? 7, 9. Hogy a' majep ugyanazon jelentésü az egyszerű igetővel, a' következőkből látjuk: i chun voveli chul, migtä tavame pupichurel 's ha kér halat megajándékozza azt kigyóval 7, 10. A' majepitä és migtä*)

*) A fordításban az ajándékoz igét azért veszem ád helyett, mert vogueban az ád ige a' személyt, kinek adatik, accusativban, 's a' tárgyat, mely adatik, vel viszonyítóval kívánja, így: adja a' fiut kenyérral — migtä püvä fanel.

azonos jelentésűeknek látszanak. — nigl föltetszik, niglep u. a. chun top kvales i ojtes, tončuvt niglepeset takenaket midön a' gazona kikelt és virágzott, akkor föltetszének a' konkolyok, 13, 26.

41. A' szenvedő jelentésű képzők sokfélék, mint:

α) *ov*, p. o. pümt kezd, pümtov kezdetik; lat mond, latov mondatik; šagr vág, šagrov vágatik; rast vet, rastov vettetik; mučt kínoz, mučtov kínoztatik; karechl kell, karechlov kellettik; taret ereszt, taretov eresztetik; lupt itél, luptov itéltetik.

A' *t* képzős kiható igék szeretik ezt a' szenvedő képzőt, mint: jonch fordul, joncht fordít, jonchtov fordíttatik; ľulem rosszá lesz, ľulemt rosszá tesz, káromol, ľulemtov káromoltatik, rágalmaztatik.

v az előbbinek rövidülése, azért helyette is áll, mert úgy találjuk: *pümtovan* és *pümtvan* p. o. tončuvt michv pümtovan*) mučtachv akkor adni kezdődtek = adni fogtok kínozni (kínzásra) 24, 9; šotenet nan, chun pümtvan rušgeltachv boldogok tük, ha kezdődtek szidalmazni = ha szidalmazni fognak, 5, 9. — tat hoz, tatv hozatik, tatov helyett; chol hall, cholv hallatszik; chaš tud, chašv, vagy chašvu (chašov helyett) tudatik; cholt jelent, choltv jelentetik; šagr vág, šagrv és šagrov vágatik; rast vet rastv és rastov vettetik; chot talál, chotv találtatik.

β) *k*, *kv* vagy *ku*, melly *k* gyakran *ch*-vé változik, és maga elibe *n-t* veszen, úgy hogy *nkv*, vagy *nchv* (néha csak *nk*) alakban jelen meg a' képző, még pedig a, e, i hangzóval, P. o. chol vesz, chol-chv vesztetik; mort mér, mor-ch (mort-chv helyett) mértetik;

ret csal, ret-ankv csalatik; lupt itél, lupt-ankv itéltetik; miglal adogat, miglal-enkv adogattatik; űult megtér, űult-enkv tértíttetik; ešch dicsér, ešch-enkv dicsértetik; u lát, u-nkv láttatik; kačel lát, tud, kačel-ankv tudatik; chaňč ismer, tud, chaňč-inkv tudatik; jej éj, 's talán setétté lesz, jej-nkv sötétedik;

tel születik lesz, tel-enku terem; mi ád, mi-nku adatik. Kissé föltetszők lévén ez alakok, ide teszem az illető helyeket. Ul lup-tachtan, ištobi nank ul luptankvan. Ton mos chumle luptachtine, aku tocho luptovan, i chumle mortine, aku tocho morchvan ne itél-

*) A' vogulban a' szenvedőség a' segédigével, nem a' kiegészítő névimóddal jár; a' vogul tehát így mondja: ratuchv pümtovem verni kesdödöm, azaz engemet verni kezdenek.

jetek, hogy tik ne ítéltesetek. Mert a' mint itéltök, úgy itéltettök, s a' mint mértök, úgy mérettök. 7, 1, 2. — am pernel punganem nanen vitel núltenkvane kašel én megkeresztellek vízzel megtérítetéstökre, 3, 11. — ištobi ešchenkvet tan cholesetne hogy dicsértessenek ők az emberek által. 6, 2; — ištobi tan unkvet cholesetne hogy láttassanak az emberek által 6, 6; — ištobi cholesetne ul chašcinkven pičelapi hogy az emberek által ne láttassál böjtölőnek. 6, 18; — atinar tujtem, ištobi ul kačelankve semmi (nincs) elrejtve, hogy meg ne tudassék. 10, 16; — tončuvt vatge jomem tav pochane chašctachtepet jejnkem mat akkor közel jövén ő hozzája a' tanítványok homályosodott helyen. 24, 3; — chotel jole jejnki a' nap elsötétedik. 24. 29; — ištobi tene charel miglalenkvet pose:at hogy étellel adogattassanak meg idejében. 24, 35; — inra moš ul telenkun nag pulne soha ne teremtéssel meg bogyó által = soha ne teremjen rajtad bogyó. 21, 19. — Ezeknél fogva világos, hogy az 5, 25-ben előforduló *mimkun* is *minkun*-ra javítható: ton jejpalt suten chumne ul mimkun furma urepne azután bíró által ne adassál a' tömlőcz őrnek.

γ) *kt* vagy *cht* hasonlóképen szenvedő képző, mint: var csinál, varkt csináltatik; mi ád, mikt adatik; vi veszen, vikt vétetik; kvalt kelt, kvalt-kt keltetik; lav mond, lavekt mondatik; pun leteszen, punkt letétetik;

chaš ismerl chašcht ismertetik; pun leteszen, punecht letétetik; tat hoz, tatecht hozatik, puš nyit, pušcht és pušicht nyitattik; sat áld, kiván, satecht és satecht áldatik, imádkozik; ket küld, ketcht küldetik; oš (onč) bir, ošcht biratik.

42. A' szenvedő képzővel rokon mind alakjára mind jelentésére nézve az alanyra ható (reflexiv) *cht* képző, melly *a* vagy *e* hangzóval már képzős igetökhöz járul, mint azt a' kvalkt = keltetik ige mutatja, a' mellynek származása ez: kval kél, kval-t kelt, kval-t-kt keltetik. Tehát az *acht* vagy *echt*, mint alanyra ható képző, járul:

α) *t* képzős igetökhöz, mint: namt nevez, namtacht neveződik, neveztetik; mučt kínoz, mučtacht kínoztatik; molemt sietet, molemtacht sietetik, siet; šunšt mutat, šunštacht mutatkozik; núltept gyón, térít, núlteptacht megtér; sartit illet, sartitacht érintkőzik; pert árul, pertacht árultatik; pełt változtat, pełtacht változik, taret ereszt, taretacht bocsátkozik, bocsáttatik; (punelt) puneltacht tevő.

dik; pernel puneltacht keresztel tevődik = kereszteltetik; sovetacht aggódik, gondol; početacht akaszkodik; — chańčt tanít, chańčtacht tanul; innen chańčtap tanító, 's chańčtachttep tanítvány; — manemt szakít, manemtacht szakad; chultept hagy, maraszt, chulteptacht marad.

Ide való a' tovtacht záródik is, mellynek tovr tője itt nem fordul elő.

β) l képzős igetökhöz, mint agt hisz, (agtl) agtlacht hiszen; num, numel gondol, numlecht ért; rast vet, rastel veteget, rastelacht vetegettetik; pušmel gyógyít, pušmelacht épen marad; lišt tisztít, (lištil) lištilacht tisztúl;

az enteptalecht övedzik, jälpenlacht szenteltetik, šarmelacht bizonyossá lesz, šavmelacht szaporodik, šochtelacht botránkozik, az enteptal, jälpenl, šarmel, šavmel, šochsel, igetöket teszik föl, de mind nem fordul elő. A' šoščtelecht öntetik, azért föltetsző, hogy abban a' cht képző kétszer van meg.

γ) s képzős igetökhöz, mint numš gondol, numšacht gondolkodik.

43. *kat, chat* képző, melly a' magyar kod, koz (köd, köz) igeképzővel azonos, szinte hasonló jelentésű, mint: acht gyűjt, achtkat gyülekezik; unt ül, ültet, untkat ülepedik; ur vár, őrz, urchat és urkat várakozik és őrizkődik; urt oszt, urtchat osztakodik; cholt nyilvánít, choltechat és choltchat jelenkezik; chont talál, chontchat találkozik; lat szól, latkat szóval egyezkedik; lišt tisztít, lištkat tisztúl; rast vet, rastkat vetődik, vetkezik; telt éget, teltkat ég; tujt titkol, tujtchat titkolózik; maš ölt, maškat öltözik.

artkat elfordúl, tagad, nyilván ezek közzé való, jóllehet art magában nem fordul elő.

44. *mat, mant* l képzős igetökhöz járul, mint numelmat gondol, gondolkodik, emlékezik, melynek egyszerű tője num; tunčelmat megállapodik, mellynek egyszerű tője tunč.

M ó d o k.

45. A' névi módon kívül a' jelentő, föltételező és parancsoló módot fejezi ki a' vogul ige.

A' névi mód négy igsnévet foglal magában. Az első vagy a' *čhv-* és, az infinitivus, se viszony- se birtokragokat nem veszen föl

a' második, a' p- s, viszonyragokat veszen föl, de birtokragokat nem; a' harmadik a' ne-s, és negyedik, a' m-s mind viszony- mind birtokragokat veszen föl, p. o. olu-chv lenni, ol-p vagy ol-e-p való, ol-ne lévő, ol-e-m volt, lévén.

A' jelentő módnak nincs képzője, de két időalakot különböztet meg, jelent és multat; p. o. ol-e-m vagyok, ol-s(e)m voltam, valék.

A' föltételező módnak képzője az éjszaki nyelvben *nu* p. o. ol-nu-m volnék, a' déliben *olni* volna; de nem fejezi ki időkülömbiséget.

A' parancsoló módnak *sincs* képzője, hasonlít a' jelentő módhoz, de időt az sem különböztet meg.

I d ő k.

A' mondottakbul világos, hogy csak a' jelentő mód különböztet meg idő-alakokat, még pedig kettőt: a' jelent és a' multat.

A' jelen időnek nincs képzője, azonban alakja sokfélesége nagy.

A' mult időnek képzője *s*; alakja egyféle.

S z á m.

A' vogul igének egyes, kettős és többes száma van.

S z e m é l y.

A' vogul igének első, második, harmadik személye van.

I g e r a g o z á s.

Az vagy *alanyi*, melly a' mód, idő és szám jelölésén kívül csak az alany személyeit fejezi ki, 's *alany-tárgyi*, melly a' mód, idő és számjelölésén meg az alany személyein kívül a' tárgyat is jelöli. Minthogy az alanyi személyek az ige fogalmával járnak, az alany-tárgyi ragozást röviden csak tárgyi ragozásnak nevezzük.

N é v i m ó d.

1) *chv* igésnév.

46. Ez semmiféle ragokat nem veszen föl; jelentésére nézve a' magyar *ni* (lát-ni, men-ni) képzős névi móddal egyez meg. A'

kondai vogulban a' néhány legegyszerűbb igetűhöz közvetlenül járul, mint: u-chv tudni, látni, jej-chv jönni, te-chv enni, tu-chv bémenni, vi-chv vinni, mi-chv adni. A' te = e' eszik, vi', viszen azt mutatják, hogy ezek megfelelők a' magyar nyelvben is a' legegyszerűbb igetűkhöz tartoznak.

Minden egyéb tűhöz u vagy a hangzóval járul, miszerint a' képző *uchv* vagy *achv*. Jelentésbeli különbség rejlik-e abban, az elősorolt igekbűl fog kitetszeni.

uchv igék:

aj-uchv inni
 acht-uchv gyűjteni
 al-uchv ölni
 alm-uchv emelni
 alment-uchv vinni
 onč-uchv birni
 unt-uchv űlni
 unš-uchv által menni
 ur-uchv várni, őrzeni
 urchat-uchv várakozni, őrizkedni
 urt-uchv osztani
 chutelt-uchv hajtani
 ket-uchv küldeni
 kinš-uchv keresni
 kvalt-uchv keltetni
 chańč-uchv ismerni, tudni
 cholt-uchv mutatni
 chont-uchv találni
 chošg-uchv kérni
 jal-uchv menni
 jält-uchv éledni
 jejmt-uchv lenni
 jocht-uchv ikt-ni, jutni
 jovt-uchv venni, emere
 jonk-uchv fordűlni
 jom-uchv jönni
 lat-uchv mondani
 lav-uchv mondani
 sartitacht-uchv érintkűzni

achv igék:

ajel-achv iddogálni
 alpt-achv ölni
 alisl-achv fogni, ölni
 ampl-achv szidni
 ečl-achv kölcsönözni
 kitil-achv kérdezni
 kvaltkt-achv elválni
 chajerl-achv paráználkodni
 chontl-achv hallgatni
 charil-achv oltódni, aludni
 chańčt-achv tanítani
 chojlt-achv mozdítani
 chultept-achv hagyni
 jachst-achv gyűlölni
 jorl-achv tisztelni
 jänim-achv nőni
 jältept-achv menteni
 joncht-achv fordítani
 lanit-achv szaggatni
 lałpt-achv építeni
 řultept-achv téríteni
 nirimt-achv elvenni
 čapt-achv temetni
 čorit-achv rágalmazni
 šagrep-achv elválni
 šunšt-achv nézetni, mutatni
 suditl-achv itélni
 rušgelt-achv szidalmazni
 ret-achv csálni

sujt-uchv hirt adni
 šunš-uchv nézni, látni
 zlušitl-uchv szolgálni
 rast-uchv vetni
 rovt-uchv magot vetni
 taremtaptecht-uchv eresztődni
 tel-uchv születni
 tit-uchv étetni
 tujtchat-uchv titkolózni
 pak-uchv szenvedni
 palimt-uchv nyilvánítani
 pert-uchv eladni
 pun-uchv letenni
 puneltacht-uchv tevődni
 perne p. keresztelődni
 puv-uchv fogni
 var-uchv csinálni
 vonch-uchv ütni, ostorozni
 vov-uchv híni, kérni
 maš-uchv öltetni, öltözni
 men-uchv menni.

tel-achv születni
 telet-achv fizetni
 taret-achv eresztetni
 telit-achv botránkoztatni
 taget-achv akasztani
 tonuchl-achv tanuskodni
 palimt-achv nyilvánítani
 pakep-achv támadni
 pełt-achv támasztani
 perekt-achv perelni
 pičel-achv bőjtölni
 postl-achv eltörteni
 punkt-achv tevődni
 pupt-achv általbúni
 mašt-achv öltöztetni
 mučt-achv kinozni
 mult-achv mulatni
 permel-achv türni

Nem minden igének, mely az evangéliumban találtak, chv névimódja fordul elő; lehet, hogy minden előfordulót nem is jegyeztem ki, de az *uchv* és *achv* félék elég nagy számmal kerülnek össze. Van-e hát értelmi különbség a' kettő között? Azt látván, hogy egy szónok mind a' két alakját megtaláljuk itt, p. o. *telachv* és *teluchv*, *palimtachv* és *palimtuchv*, 's hogy a' szövegből értelmi különbség nem tetszik ki [chot karech *teluchv* *Kristosne* hol kell születni *Krisztusnak* 2, 4; — at taji *jomas* *jejvne* *telachv* *luł* *urlech* nem születhetik jó fától rossz gyümölcs 7, 18; — *Josif* *oles* *jomas* at *ńurem* *palimtachv* *tavane* *József* *volt* *jó* *nem* *akarván* *fölfedezni* *őt* 1, 19; — *os* *chun* *jomesi* *palimtuchv* *tav* *chančtachtepanne* *de* *midőn* *menének* *fölfedezni* (*azt*) *ő* *tanísványainak* 28, 8. 9.]; azt is látván, hogy a' két orosz szó *suditl-achv* *ítelni* és *zlušitl-uchv* *szolgálni* *achv* és *uchv* alakúak, jelentésbeli különbség nélkül: azt lehetne gondolnunk, hogy az *achv* és *uchv* *nem* *fejveznek* *ki* *jelentésbeli* *kölömbséget*. Azonban ezen alakbeli különbség, úgy szólván, keresztül vonul az igezőn, azért föl kell jegyezni; mert lehet, hogy

azt nem csupa nyelvbeli önkény, vagy épen fordítói ügyetlenség mutatja fel; ámbár az éjszaki vogulban nem vesszük észre.

Ott a' névi mód *ngve*, p. o. *ol-ungve* = *ol-uchv* lenni, *men-ungve* = *men-uchv* menni, *šunš-ungve* = *šunš-uchv* nézni, *šunšt-ungve* = *šunšt-achv* mutatni. Látjuk a' *chv* és *ungve*-nak összehasonlításából, hogy az éjszakinak *g*-je a' déliben *ch* (*h*), melly elől kiveszett az *n*, melly magában a' déliben is hol megvan, hol nincs meg, p, o. *voch* és *vonch* üt, *chot* és *chont* talál, *tuš* és *tunč* áll, *puš* és *punč* nyit, *šuš* és *šunč* néz stb. Az éjszaki vogul *ngve* képző megfelel a' magyar *nyi*, *ni* képzővel is, minélfogva *men-ungve* a' hangok szerint is *men-nyi*, mit most csak a' vidéki beszéd hallat itt ott, *men-ni* helyett. Hogy a' vogul *g* a' magyarban *ny*-nyé lágyult, bizonyítja az éjszaki *kinegu*, a' déli *kigne*, mely magyarban *kön-nyü*, az osztjában *kéne* és *kannach*. *)— Egyébiránt ezen névi mód a' zürjában és votjában *nü*, mint *juni inni* (*ju-ni* = *ivni*).

2) *p*-és igésnév.

47. Jelentésére nézve a' finn *va* (*vä*) és a' magyar *ó*, *ö* (*av*, *ev*) képzőjü igésnévnek felel meg, miszerint *ol-p* vagy *ol-ep* = *ole-va* = *val-ó*, *men-p* vagy *men-ep* = *mene-vä* = *men-ő*. De a' finnben is *va*, *vä* helyett *pa*, *pä* fordul elő p. o. *aj-p* = *juo-pa* = *iv-ó*, *te-p* = *syö-pä* = *ev-ő*. Az alaki azonosság tehát világos. Jelentésbeli különbség sincs. A' magyarban ugyanis *evő* (ember) a' tevő, *evő* (étel) a' tevés tárgya, és *evő* (tál) a' tevés eszköze; a' vogulban hasonlóképen *te-p* az *evő* ember, 's *tep* étel, *gabona*, innen *tep kval* a' *gabona ház*, *tep kan* mező; *ňajtet latelp* próféták szava, mondása. A' vogul *p* igésnév fölveszi a' ragokat, mint a' magyar és finn.

Ezen *p* képző is a' legegyszerűbb igetökhöz közvetlenül járul, tehát: *jej-p* jövő, *te-p* evő, *vi-p* vevő, *mi-p* adó (*u-p*, *tu-p* tudó, *bemenő* nem fordul elő).

A' többi igetökhöz vagy közvetlenül, azaz *e* hanggal, melly

*) A' vogul *ng* hang a' magyar *ny* hangnak felel meg, a' magyar *hattyú* szót is elemezhetjük, melly a' vogulban *koteng*, az osztjában *chodeng*, *chodang*. A' vogul és osztják *ng*-nek a' magyarban *ny* felel meg, a' *hattyu* szó eredetileg *hat-nyu* lehetett, mi a' vogul *koteng* és osztják *chodeng*-nek felel meg. A' magyar szónak *ty*-je tehát hanghasonulásból lett.

csak a' kiejtés miatt maradhat el, vagy a hanggal járul, melly nem marad el. Tehát:

aj-p vagy aj-ep ivó
 al-p „ al-ep ölü
 alm-ep emelő
 erg-ep kiáltó, éneklő
 er-p szerető
 ol-ep való, levő
 oš-p biró
 unl-ep ülő
 ur-p, ur-ep város, őrző
 kuj-p fekvő
 kiš-p kereső
 chaňč-ep tudó
 chaňčacht-ep tanítvány
 chaš-p tudó
 chart-ep húzó
 choj-p méltó
 chojt-ep betegen fekvő
 chol-p haló, holt
 chol-p halló
 jonch-ep forduló
 jom-p jövő
 junt-ep szűrő, tü
 jut-ep szűrő
 lat-ep mondó
 latel-p mondó és mondás
 luš-p síró
 ner-ep haragvó
 nűr-p, nűr-ep akaró
 sujt-ep hirdető
 šagr-ep vágó, fejsze
 šunš-p néző
 rovt-ep magvető
 taj-p érő, kellő, méltó
 tat-p hozó
 tul-p vivő, lopó
 tunš-p álló

agmelt-ap beteglő, beteg
 alpt-ap ölü
 erg-ap kiáltó
 erpt-ap szerető
 obiditl-ap háborgató
 urel-ap arató
 karechl-ap kellő
 kašpel-ap magasztalódó
 chaňčt-ap tanító
 choltl-ap ölü, vesztő
 choltl-ap vezető, mutató
 chontl-ap hallgató
 jälpenl-ap szentelő
 jänim-ap növény, növevény
 jejent-ap jövő
 jomit-ap járó, lépő
 locht-ap kopogó
 lovnt-ap olvasó
 nerges-ap dolgozó
 numš-ap értő
 nurel-ap haragvó
 šunšil-ap nézegető
 čakvt-ap szoptató
 tel-ap szülő, termő
 tiglel-ap repülő
 tonuchl-ap tanúskodó
 tulil-ap elfogadó
 pakep-ap kelő (nap)
 pičel-ap bőjtölő
 pónšt-ap nemző, tevő
 masterl-ap mesterséget űző
 mučt-ap kinzó
 vojent-ap kereső.

tuš-p álló
 pert-ep áruló, árus
 var-p csináló
 voj-p hasonló (féle)
 vov-ep hívó.

Azon kevés ige, a' mellynek mind *achv* mind *ap* igésnevei előfordúlnak, azt mutatja, hogy az *achv* alak az *ap*-ot követeli, tehát megfordítva az *uchv* alakból a' *p*-t vagy *ep*-et lehet következtetni. Mert ha alpt-achv alpt-ap, chaňčt-achv chaňct-ap, chontl-achv chontl-ap, jänim-achv jänim-ap, pičel-achv pičel-ap, mučt-achv mučt-ap következetesek, a' var-p, kuj-p, tunč-p stb-bül viszontag a' var-uchv, kuj-uchv, tunč-uchv alakok folynak. Ennél fogva a' tel-ap-bul is tel-achv-ra lehet következtetni, 's a' tel-uchv inkább kivétel volna.

3) *ne* igésnév.

48. Ezen képző a' néhány legegyszerűbb igetőhöz közvetlenül járul, mint: u-ne látó-, látás; jej-ne jövő, jövés; te-ne evő, evés; tu-ne bemenő, bemenetel; vi-ne vivő, vitel; mi-ne adó, adás.

A' többi tőhöz úgy járul, mint az előbbi, vagy közvetlenül, ha az ejtés miatt kiesik az *e*, vagy *a* hangzóval, a' melly nem esik ki. Tehát legalább néhány például:

agt-ne hívő, agtne aš hit	akiliml-ane könyörülő, akilimlane
achtkat-ne gyülekező	aš irgalom
al-ne ölő, alne aš ölés	agmelt-ane beteglő
at-ne szedő	erept-ane szerető, szeretett
ešch-ene dicsérő, ešchene aš dicséret	urel-ane arató
ol-ne való, olne ma lakó hely	chaňčt-ane tanító, chaňctane aš tanítás
kuj-ne fekvő, kujne ma ágy	jachšt-ane csikorgó, pank jachštane fogcsikorgás
kval-ne kelő, kikelő, kikelés	lavelt-ane mondó és mondató
chaš-ne tudó, chašne kaš kísértet	luřemt-ane rágalmazó, luřemtane aš rágalmazás
chol-ne haló, cholne aš halál	nums-ane gondoló, numsane char gondolat
chošg-ene imádkozó	čapt-ane temető, temetés
jält-ne éledő	taret-ane eresztő, taretane nepek
jejmt-ne levő	
lat-ne szóló és szó	

lav-ne mondó	elbocsátó levél
lochš-ne haló, halál, lochšne moš halálíg	tepl-ane tévesztő, teplane aš bot- rány
ner-ne haragvó	tolet-ane fizető és fizetés
ňov-ne induló, ma ňovne föld- dulás	tonuchl-ane tanuskodó, tonuchlane aš tanuság
šuš-ne látó, látás	pakep-ane támadó, chotel pake- pane napkelés
rast-ne vető, vetés	pičel-ane böjtölő
tunč-ene álló, magasan lévő	vatel-ane kereskedő, vatelane ma vásárhely.
pat-ne eső, eset	
var-ne csináló	
mašne öltő, ruha	
men-ne menő	

Az alakra nézve látjuk, hogy agmelt-ap és agmelt-ane, erpt-ap és erept-ane, urel-ap és urel-ane, chaňčt-ap és chaňčt-ane, numš-ap és numš-ane, tonuchl-ap és tonuchl-ane, pičel-ap és pičel-ane az *a* hangzóban megegyeznek, valamint al-p, al-ep és al-ne, at-ep és at-ne, ol-p és ol-ne, chaš-p és chaš-ne, chol-p és chol-ne, lat-ep és lat-ne, tunč-p és tunč-ene, var-p és var-ne az *e* hangzóban megegyeznek, a' melly azomban el is marad. 'S ezekről a' többiekre is lehet következtetni, a' mellyek nincsenek felhozva, mert vagy nem fordulnak elő, vagy nem jegyeztem ki.

A' *ne* igénév jelentése a' felhozott példákból eléggé világos. A' mellette járó aš dolog, ma hely, kaš kedv, vég. char valaki, valami, szók tulajdonsági természetét tüntetik ki: de a' pank jochštane = fog-csikorgás, lochšne moše = halálíg, azt mutatják, hogy dolognévül is állhat. Az *ane*-féle szenvedő jelentéssel is jár, mint: olmies ušne laveltane Nazaretne lakék városban, Nazaretnek nevezettben 2, 23; tit tenanki am ereptane püvem ez az én szeretett fiam 3, 17.

A' *ne* igénév fölveszi a' birtokragokat és a' viszonyító rago-
kat is, p. o. lavnem moš mondásom szerint 22, 44; nag jochtnen
elpalt te jövésed előtt 24, 3; chotganel elemcholes püvne jejnat aul
tulet tarmelt látják az emberfiát jövésében az ég felhőin 23, 30;
cholp charet noncho jältname at lovntaleslan a' holtak feltámadását
nem olvastátok 22, 31; nergesap char tenane choji a' dolgozó em-
ber ételre érdemes 10. 10; aku materet tit tušpetnel at vaganel
ačelme elemcholes püvme unanel elpalt mennat tak naerlach keurt

némellyek az itt állókból nem látják a' halált az ember fiját látásuk előtt mentében a' maga országában = mi előtt az ember fiját meglátják bémentében 16, 29. nan šušnan čuvt tí látástokkor.

4) *m* igénév.

49. A' legegyszerűbb tökhöz közvetlenül jár, mint u-m tudva jej-m jöve, jöven, jött; mi-m adva, vi-m véve, tu-m bémelve.

A' többiekhez hasonlóképen vagy közvetlenül járul, elejtven az *e* hangzót, vagy fölvevén az *a* hangzót, mint:

acht-em gyűjtven	agmelt-am beteg lévén
ol-em levén	olmi-am lakván
onč-em birván	untel-am üldögélvén
unl-em ülvén	kačel-am látván
unš-em általmenvén	kenešl-am tanácskozván
ut-em ülvén, ültetvén	kvalekt-am elválasztván
kalkat-em keletkezvén emel-	kvalent-am kelvén
ködvén	kvanmit-am megfogván
kval-em kelvén	čančt-am tanítván
kinč-em ébredvén	cholil-am veszvén
kuj-m fekvén	chontl-am hallgatván
čanč-om tudván	chultept-am elhagyván
čanš-em írván	jomlit-am lépvén
chol-em halván, cholem char holt	jovchst-am haragudt
chol-em hallván	joment-am menvén
chotlil-em nyilvánítván	latent-am szolván
chont-em találván	lałpt-am ujtván, lałptam aš ujulás
chošg-em kérvén	lovent-am olvasván, olvasott
jocht-em jutván	ňajtechl-am jövendölvén
jonch-em fordúlván	namt-am nevezvén, nevezett
jom-em jöven	ňoult-am mozgatott
lat-em mondván	čapt-am eltemetve
lav-em mondván	činkl-am méhbe fogadva
lavelt-em mondatott	satil-am kívánva
lišt-em tisztítván	sacht-am áldva
narit-em nyújtván	sonchenl-am alapítva
neg-em kötvén	šetil-am fojtva
ňur-em haragudván	šunšp-am nézve
ňult-em esküdvén	taret-am eresztve

retelal-em csalogatva	telt-am teremtve
šoš-em ontva	tunčelmant-am állapodva
taj-m lehető, lehető	tunšp-am megállva
tat-em hozva	paks-am csudálva
tel-em születve, telem aš születés	pelemt-am gyújtva
toš-em száradva, toš-em katp szá-	peri-am választva
radt kezü	pers-am kötve
tušt-em szomorkodva	peset-am oldva
tujt-em titkolva	pilm-am félve
pat-em esve, esetl	piment-am parancsolva
pert-em eladva	punecht-am tevődve
pan-em letévo	pušmel-am gyógyítva
punš-em nyitva	pujkt-am bújva
pełtacht-em változva, eljegyezve	vovel-am híva
puv-em fogva	manemt-am szakasztva
var-em csinálva	metel-am bérelve, metelam char
vojl-em leszállva	béres, napszámos.
vov-em híva, vovem char meghívott	
maškat-em öltözve	
men-em menve.	

Itt is agmeltap agmeltane agmeltam, chañctap chañctane chañctam, lovntap és loventam, čaptane és čaptam, taretane és taretam találkoznak, minél fogva állítani lehet, hogy egyfelől az achv ap ane am, 's másfelől az uchv p ep, ne enc em is megfelelők egymással. 'S habár az *a* alakok nem látszanak is az értelemre nézve különbözni a' többiektül, a' mellyekben nem *a*, hanem más hangzó van: annyit mégis elfogadhatunk, hogy az *a* hangzó nem csupán segédhang, ellenben az *u* és *e* hangzó csupán az.

Az *m* igésvéneknél különböző jelentése a' következő példák bul tünjék ki, a' mellyek annak ragozását is felmutatják. Isu-Kristos *telem ašü* oles timil amel Jézus Kr. születése vala illy móddal 1, 18. *pełtachtemat* jejpalt tav čuktä Maria eljegyeztetése (elváloztatása) után ő anyja Maria u. o. — at *šurem* palimtachv tavame, numelmates pali kvaltktuchv tavatel nem akarván nyilvánítani, gondola félre kelni (elválni) töle 1, 19; — ton mos *činklam char* tav kachretat oli jälpen lilnel mert a' méhében fogantatott a' szent lélektül van 1, 20; chott alpel *telem* judejskoj naer? hol az új született zsidó király? 2, 2; tonme *cholem* naer Irod azt hallván

Herodes király 2, 3; tan menemanel jejpalt az ő elmentők után 2, 13; tulmentesanel tavame *man kujmov* lat ellopták őt mi fekvénk = mi fekvésünkör 27, 13. — os nan tonme uman čuvt, pari at numsahtsan de tí azt látván (látvátokkor) nem bántátok meg 21, 32.

Az *m* igésnév az *ol* igével azon mult idők kifejezésére is alakokat képez, a' mellyeket az ige egyszerű alakkal nem fejezhet ki. choren palt *chanšem oli* az írásban irva van 4, 4; tončuvt Isus *tatem oles* lilnel char mane chašne kašel asrajnel akkor Jézus vite-tett volt a' lélektül a' pusztába, az ördögtöl való kísértés végett 4, 1.

Az igésnevek alakjai tehát következők:

1) mi-chv	mi-p	mi-ne	mi-m	= adni, adó stb.
2) ol-uchv	ol-p	ol-ne	ol-m	= lenni, való, volt stb.
	ol-ep		ol-em	
3) numsa-achv	numsa-ap	numsa-ane	numsa-sam	= gondolni, gondoló, gondolva stb.

I g e - r a g o z á s.

50. A' vogul igeragozás kétféle: *alanyi és tárgyi* (45.)

Az alanyi ragozás szerint nemcsak a' benható és kiható, hanem a' szenvedő és az alanyra ható igék is folynak; a' tárgyi ragozást csak a' kihatók követhetik.

A l a n y i r a g o z á s.

Jelentő mód jelen ideje.

51. Az egyes és többes szám alanyi ragjait az *ol-uchv* igén mutatom fel, a' melly így van: *olem* vagyok, *olen* vagy, *oli* van; *ol-ov* vagyunk, *ol-ine*, *ol-ne* vagytok, *ol-at* vannak. Az egyes számbeli alanyi ragok tehát; *m*, *n*, *i*; a' két első *e* hangzót vesznek maguk elé, az utolsó nem szorúl reá. A' többes számbeliek: *ov*, *ine* (*ne*), *at*.

Mint hogy az igésneveket három sorba raktuk ki, 's az elsőbe a' legegyszerűbb igetöket tettük: lássuk itt is ezeket legelőbb, s kezdjük az egyes számbeli 3-dik személyvel.

ol-i van. Mit találunk erre nézve az *u-chv* tudni látni, *jej-chv* jönni, *te-chv* enni, *tu-chv* bémenni, *vi-chv* vinni és *michv* adni igékrül?

Az *u-chv*-nak 3-dik személye *uj* vagy *uv-e*? nem tudom, mert nem fordul elő.

A' *jej*-*chv*-nek 3-dik személye *jeju* (nag naeren *jeju* nag pochemne te fejedelmed ju te hozzád 21, 5.).

A' *te-chv*-nek 3-dik személye *teg* (9, 11; 11, 19.)

A' *tu-chv*-é *tuv* (7, 21.); a' *vi-chv*-é *vig* (7, 8.); a' *mi-chv*-é *mig* (17, 24 stb.). Ezek 3-dik személye tehát: *jeju*, *teg*, *vig*, *mig*, *tuv*, 's annyiban rendhagyók az *oli*-hoz képest.

Az (*olen*, *olem*) második és első személyt összefoglalván, a' *jeju*-nek első személye *jejevem* és *jejgem* (am *jejevem*, pušmelilem tavame én jövök = megyek, meggyógyítom őt 8, 7; suj latan amnane, am pel *jejgem* pank chuteltuchv tavane hírt mondjatok nekem, én is menjek, fejet hajtani neki 2, 8.) A' *jejgem* a' felhozott példának fordítása szerint fogláló módbeli volna, ha más példák által is igazolhatnák; de nem igen lehet ám igazolni. — A' *mig*-nek 2-ik személye *migen* (chun *migen* torem mos midön adsz isten kedviért 6, 2.): tehát föltehető, hogy az 1-ső személy is *migem*, annál is inkább, mert a' tárgyi ragozásában *mig-l-em* adom azt, *mig-tü* adja azt. — A' *vig*-nek is 2-ik és 1-ső személyei *vigen* és *vigem*, mert a' tárgyi ragozásban *vig-l-em* veszem azt, *vig-tü* veszi azt. 'S minthogy így találjuk, hogy *tuv-ov* bémegyünk (26, 18.) *tuv-ne* bémentök (5, 20.): azt hiszem a' *tu-chv* igének 2-dik és 3-dik személyeit így tehetjük ki: *tuvem*, *tuvem*.

Az *u-chv* igén kívül tehát a' legegyszerűbb igetők (*jej*, *te*, *mi*, *vi*, *tu*) egyes számu jelen ideje:

<i>jejevem</i> v.	<i>jejgem</i>	<i>tegem</i>	<i>migem</i>	<i>vigem</i>	<i>tuvem</i>
<i>jejven</i> „	<i>jejgen</i>	<i>tegen</i>	<i>migen</i>	<i>vigen</i>	<i>tuvem</i>
<i>jeju</i> „	<i>jeju</i>	<i>teg</i>	<i>mig</i>	<i>vig</i>	<i>tuv</i> .

Ezekben idáig föltetsző a' g.

Mit találunk meg a' többes számbul?

A' *jej*-ből a' többes szám 3-dik sz. *jejuvet* jönnek (7, 15; 8, 11.) a *te*-ből *te*v esznek (15, 27), a' *vi*-ből *viget* vesznek (17, 25). Ugyanezen szám 2-dik személye a' *mi*-ből *migne* adtok (23, 23), a' *vi*-ből *vigne* vesztek, a' *tu*-bul *tuvne* bémentek (5, 20); 1-ső személye a' *tu*-bul *tuvov*, mint láttuk, a' *te*-ből *teve* eszünk (6, 31), mi talán *te-ev* helyett van. Ennél fogva ezek többes száma így foly talán:

<i>jej-ov</i>	<i>teve</i>	<i>migov</i>	<i>vigov</i>	<i>tuvov</i>
<i>jej-ne</i>	<i>te-ne</i>	<i>migne</i>	<i>vigne</i>	<i>tuvne</i>

jej-vet tet miget viget tuvet.

Kettős számbeli példa nem igen van a' nevezett igékből az evangéliumi szövegben.

52. Szerintünk a' második sörba az (u) e-s igék, valamit a' harmadikba az a-s igék jutnának. De kezdjük itt is az egyes számbeli 3-ik személyel.

oli van, *onči bír*, *kvali kél*, *chanši ir*, *chañči tud*, *chañči tanít*, *jonchi fordul*, *jonchti fordít*, *ali öl*, *čovletti kezd*, *namtachtí neveztetik*, *lunči sír*, *fejmti lesz*, *rasti vet*, *pati esik*, *pefti változtat*, *lavi mond*, *vari csinál*, *lilii élő lesz*, *rastkati veti magát* stb.

oš-ch-ti bíratik, *kvalt-kt-i válik*, *chaš-cht-i tudatik*, *jule-cht-i történik*, *lave-kt-i mondatik*, *var-kt-i csinálódik*, *puš-cht-i nyitattik*, *vi-kt-i vitetik*, *mi-kt-i adatik* stb.

Néhány igének 3-dik személye, melyet a' londoni kiadás így ír: *ai iszik*, *kui fekszik*, *choi méltó*, *tai lehet*, ezen írás szerint bizonytalan, ha egytagu-e, mint az *öt-hat* legegyszerűbb igetőé, 's így *aj*, *kuj*, *choj*, *-aj-nak kell-e írni*, mint én teszem, vagy két taguak, így: *aji* stb. Az egytaguság ellen szól már ezen igék mult ideje, melly nem egytagu, mint az ismeretes igéké (*jej-s*, *te-s*, *mi-s*, *vi-s*, *tu-s*, *u-s*), hanem kéttagu, mint más kéttagu igékké (*aj-es*, *kuj-es*, *taj-es*). Ennél fogva talán ezen igék 3-dik személyét is így kell ejteni: *aji*, *kúji*, *choji*, *taji*. — Az eddigiekből az tetszik ki, hogy a' jelenidőnek egyesszámbeli 3-dik személye, az e-s és a-s jellemre való tekintet nélkül, *i* végzetű.

Az *ov*, *v* képzőjü (41. a.) szenvedő igealakok mintegy kivételt tesznek, mert ezek egyes számbeli 3-dik személye *e* végű, mint: *rastove* és *rastve* vettetik, *šagrove* és *šagrve* vágatik, *cholve* vesztetik, *zorlove* tiszteltetik, *mučtove* kínoztatik, *lulemtove* rágal-masztatik, *puntlalve* (punktlalve) tétetik, *vive* vitetik stb. Az *e* az előző *v* miatt *u-vá* is válik, mint *chašvu* ismertetik.

Az *ov*, *v* képzőjü szenvedő igealakokat ('s a' legegyszerűbb igetőket) kivéve az egyes számbeli 3-dik személynek raga *i*, mind az e-s mind az a-s jellemű igékben.

53. Az első személy (*ol-em*) ragja: *varem* csinállok (19, 16.), *varam* (21, 24.) sőt *vargam* is (4, 19.); *ajem* iszom és *ajam* (26, 42. 35); *ošgem* (*ončem*) és *ončam* birok (8, 9; 9, 28.): e' három példa mutatja, hogy az e-s vagy a-s jellemre való tekintet nélkül az első személy lehet *em*, *am* vagy *gem*, *gam*.

De az *am* közönségesebb, mint: menam megyek (8, 19.)
latam szólok, úram akarok, jorelam méltó vagyok, lavam mon-
dok, sartitachtam érintkezem, jältam éledek, gyógyúlok, vort pach-
tam elfordúlok, ketam küldök, kitepam kérdek, permam szenvedek
stb.

A' második személy (ol-en) ragja hasonlóképen en vagy an,
megelőző g-vel vagy a' nélkül: menen mégy, holott ugyan ott me-
nam megyek: chańčtap, menam am jettepaleńt, kaš chote menen
tanító, megyek én te utánad, akárhová mégy 8, 19; — kvalau
kelsz, chošgan imádkozol, chošg-uchv imádkozni; numelmatgen
emlékezel; úran akarsz, latan szólsz, justkatgen jutalmaztatol
varan csinálsz, tész. Tehát:

1) varem	varam	vargam	menem	menam,	ošgem	ońčam
2) varen	varan	vargan	menen	menan	ošgen	ońčan
3) vari	vari	vari	meni	meni	ońči	ońči
- ošgi?

Van-e értelembeli különbség ezek közt? 19, 16: nesir jomas
am varem, ištobi chontuchv jálpen chotel? miféle jót én teggyek,
hogy találni a' szent napot (örök életet); — 21, 24: tončuvt i am
nanane latam, nesir val am tocho varam akkor én is nektek meg-
mondok, millyen erővel én úgy teszek; — 4, 19: jejan am jejm-
palt, am vargam ninen alislachv elemcholeset jőjjetek én utánam,
én teszlek titeket fogni embereket. — A' varem és varam közt
nincs értelembeli különbség; a' vargam-rul lehetne gondolni, hogy
a' ninen benneteket, miatt a' tárgyi ragozáshoz tartozik. De az
ošgem és ońčam közt sincs különbség, p. o. 8, 9: ošgem jolempalt
chont chumet tartok magam alatt had-embereket; 8, 28: agtlach-
tine, išto am va ońčam titme varuchv? hiszitek-e, hogy tartok erőt
(van erőm) ezt tenni?

54. A' jelenidő többes számbeli ragjai (ol-ov, ol-ine v. olne,
ol-at) *ov, ine ne, at*.

A' többes számbeli 1-ső személynek példái: ajov iszunk,
mašov öltünk, cholov halunk, veszünk, pičelov bőjtölünk, ońčov
bírnunk, menov megyünk, lištsenov tisztítunk, lavov mondunk, var-
sov teszünk, pilov félünk, chańčov tudunk stb. Itt nincs alaki kü-
lönbség.

A' többes számbeli 2-dik személynek példái: agtlachtine
hisztek, aštine végeztök, ońčine bírtok, urchatine vártok, váarakoz-

tak, untine ültök, karechline kelletek, chančine tudtok, choline hallotok, chontline hallgattok, chašine ismertek, chontine találtak, chošgine imádkoztok, jejmtine lesztek, latine és lavine mondtok, luptachtine itéltök, negine köttök, numbine gondoltok stb.

Minthogy oline helyett olne is van a' kuine feküdtök 26, 65, taine lehattök, tudtok, taine latuchv mondhattok 12, 34, vaine látok 13, 17. így is lehetnek: kujne, tajne, vajne. Tehát itt sem volna más alaki különbség.

A' többes számbeli 3-dik személynek példái: achtat gyűjtenek, olmiat laknak, ončat birnak, latat mondanak, čagat örülnek, tatat hoznak, pičelat böjtölnek, numsat gondolnak, jejmtat lesznek; — os jängetnel šav char jejmtat viši i višetnel jängag de a' nagyokból sokan lesznek kicsinyé 's a' kicsinyekből nagygyá 19, 30; — szenvedő alakok is mint: lavektat mondatnak, lachkvat közledek.

De van jejmtet is; mint a' szenvedő alakok, p. o. majvet adatnak, esermovet szégyenkeznek, chotvet talátnak, rastvet vettenek.

Vannak kvalget kelnek 13, 49; menget mennek; nar kinšuchv tan menget? mit keresni menjenek ök? 14, 16. — Ezen személyrag különbségei tehát: *at, et, get.*

jejmtov	varov	kvalov	pičelov
jejmtine	varine	kvaline	pičeline
jejmtat és jejmtet.	varat	kvalget	pičelat

Kettős szám.

55. A' jelen idő kettős számának nem sok példája találatik az evangéliumban: machtanta ketten vetnek; chotsa kit jegepüvinčagme, machtanta chulpet sarišne talála két atyafiát, (kik) vetnek hálókat a' tengerbe 4, 18; tin lata tavane: agtimen ök (ketten) mondanak neki: hisszük. 9, 28; chun šamtal vantemlitä šamtalme, tončuvt aku jot pata vonchane midön vak vezet vakot, akkor együtt esnek ketten a' gödörbe 15, 11. Itt machtant vet, márt, machtanta ketten vetnek; lat mond, lata ketten mondanak; pat esik, pata ketten esnek; agt hiszen, agtimen ketten hiszünk, kettős számbeli alakok. A' *chotsa* is az, de mult időbeli és tárgyra vonatkozó alak.

Tehát: 1. agt-imen ketten hiszünk lat-imen
 (2. agt-ine ketten hisztek) (lat-ine)
 3. agt-a ketten hisznek lat-a

Szenvedő alakban: karechlova ketten kellenek, taretova ket-
 ten bocsátódnak.

Mult idő.

56. Ennek képzője 's (ol-s-em valék, voltam, ol-s-en valál,
 voltál, ol-s vagy ol-es vala, volt), mely a' kiejtés végett e-t veszen
 vagy maga után vagy maga elé.

Az egyes számbeli 1-ső személy példái:

1) az egyszerű igetőkéi: u-s tudott, látott, jej-s jött, te-s evett,
 tu-s bément, mi-s adott, vi-s vett; tehát: usem usen us; jejem
 jejsen jejs, tesem tesen tes stb.

2) más igetőkéi: lav-s-em mondtam, urchat-s-em tartózkodtam,
 vov-s-em hittam;

ńul-s-en esküttél, ńur-s-en akartál, var-s-en tettél;

lav-es mondott, lat-es mondott, nejl-es látszott, ončas birt,
 kitiles kérdezett, lachves közeledett, jocht-es jutott, kval-es kikelt,
 men-es ment, jejmt-es lett, tat-es hozott stb. Ez alakra legtöbb al-
 kalom van az evangéliumban.

A' szenvedő alakok sem különböznek, mint: majvesem adat-
 tam, majvesen adattál, majves adatott. Ennek is a' 3-dik személye
 fordul elő leggyakrabban, mint: cholves hallatott, lavves monda-
 tott, parancsoltatott, peritoves megesalatott, učintoves láttatott,
 rovíves vettetett a' mag, tatves hozatott, tatechtes u. a. varves csi-
 máltatott. Tehát:

<i>kíható:</i>	<i>szenvedő:</i>
var-s-em	varve-s-em
var-s-en	varve-s-en
var-es	varve-s.

A' többes számbeli (ol-s-ov valánk, voltunk; ol-s-an valátok,
 voltatok, ol-s-et valának, voltak) 1-ső személy példái; var-s-ov
 tettünk, ńajtechle-s-ov jövendőltünk, erge-s-ov énekeltünk, perme-
 s-ov szenvedtünk; = 2-ik személy példái: jal-s-an jöttetek, luš-
 s-an sírtatok, jechv-s-an tánczoltatok, var-s-an tettetek; — 3-dik
 személybeliek: jocht-s-et jöttek, jejmt-s-et lettek, pümt-s-et kezd-
 tek, lav-s-et mondtak, jutej-s-et jutottak.

Az egyszerű igetők: jej-s-ov jöttünk, vi-s-an vittetek, u-s-an tudtatok, te-s-et ettek, jej-s-et jöttek.

A' szenvedő igetők: metelove-s-ov bérlődtünk, majveset adattak, tatveset hozattak.

Tehát:

vi-s-ov	lav-s-ov	majve-s-ov
vi-s-an	lav-s-an	majve-s-an
vi-s-et	lav-s-et	majve-s-et.

A' kettős számnak leginkább a' 3-dik személye fordul elő: erkelo-ve-si tiltatának ketten, pušchte-si nyiltak ketten, jomesi jöttek, olsi voltak, menesi mentek, olmiesi laktak, pümtsi kezdtek ketten stb. chaňčtachtepa menesi i tocho varsi, chumle laves tinane Isus a' két tanítvány mene és úgy teve, mint mondott nekik Jézus. 21, 6.

Föltételező mód.

57. Ennek képzője *n*, melly az éjszaki vogulban *u*-val jár, így: ol-nu-m volnék, ol-nu-n volnál, ol-nu volna; ol-nu-u volnánk stb. Az evangéliumi nyelvben az egyes számbeli első és második személyt nem vettem észre, de a' harmadik személy ez alakban: *ol-ni* volna, gyakran található, mint: chuľt-ni maradna, taj-ni lehetne, mi-ni adna.

A' többes számbul megvannak: ol-n-ov volnánk, joch-n-at jönnének (11, 21.), minél fogva a' többest bátran így tehetjük fel:

ol-n-ov volnánk
 ol-n-an volnátok
 ol-n-at volnának

Még összetett idő-alakot is képez, a' mikor az olnov föltételező multat jelent: olnov ol-che ha voltunk volna. Chun man jegenov olne lat čuvt olnov olche, tončuvt tan kenešanel keurt at olnov, ištobi šošuchv nájtet kelpme ha mí atyáink idejében voltunk volna, akkor tanácsaikban nem volnánk (voltunk volna), hogy önteni a' proféták véréért. 23, 30.

A' föltételező mód szenvedőjének példái: pert-n-ov-e eladatték, urt-n-ov-e osztatnék. Tä vaj jáni tinel ele pertnove, os ton ochče jormitne urtnove e' zsír (kenő) nagy árért adatnék el, 's a' pénz a' szegényeknek osztatnék ki. 26, 90.

Parancsoló mód.

58. Ennek nincs képzője, hasonlít tehát a' jelentő módhoz, a' mellytől csak az alanyi ragok alakjával különbözik. Mert a' parancsoló mód egyes számbeli 2-dik személyének ragja mindenkör *en*, habár az *an* is a' jelentő módban, mint *laten mondasz*, de *laten mondj*; úran akarsz, de úren akarj; a' 3-dik személyének ragja *e*, pedig a' jelentő módban többnyire *i* (kivéve a' legegyszerűbb ige-töket, és a' szenvedőket).

A' többes számbeli 2-dik személynek ragja *an*, holott a' jelentő módban *ine* vagy *ne* (oline vagytok, olan legyetek); 3-dik személyének ragja *et*, holott az a' jelentő módban többnyire *at*.

2-dik személy: olen légy, alen ölj, uren tarts, örizz, erpten szeress, perten adj el, ul chajerlen ne paráználkodjál, nulten esküd-jél, jomen menj, tulen lopj, vigy, chultepten hagyj, pilen félj; — jejen jöjj, tujan menj bé. De a' *te e'*, eszik, *vi vi'*, viszen, *mi ád tök* a' parancsolóban taj, vaj, maj-vá lesznek, tehát: tajen egyél, vajen végy, majen adj. — Többes számban: olan legyetek, alan öljetek, chajerlan paráználkodjatok, nultan esküdjetek, pilan féljetek, jejan jöjjetek, menan menjetek, tujan menjetek bé; — tajan egyetek, vajan vegyetek, majan adjatok.

3-dik személy: jejnte legyen, paste világoljon, sarme teljesedjék, chontle hallgasson, jochte jöjjön, numsache gondolkodjék, emlékezzék; taje egyék, vaje vegyen, maje adjon. — Többes számban: jejntet legyenek, pastet világoljanak, sarmet teljesedjenek chontlet hallgassanak, latet mondjanak (atichonne ul latet, isto tav Isus Christos 16, 20.); — tajet, vajet, majet. Tehát:

olen légy	majen adj	tajen egyél
ole legyen	maje adjon	taje egyék
olan legyetek	majan adjatok	tajan egyetek
olet legyenek	majet adjanak	tajet egyenek.

A' parancsoló módnak kettős számbeli alakjai nem igen fordulnak elő az evangeliomban.

Tárgyi-ragozás.

59. A' tárgyi ragozás, a' melly a' tárgyat személy és szám szerint különbözően fejezheti ki, nagyon sok alaku lehet. A' ma-

gyar nyelv, mint tudjuk, csak a' második és harmadik személyü tárgyat fejezi ki, még pedig számbeli különbség nélkül. Mert *lát-l-ak* mind az egyes számra (tégedet) mind a' többesre (titeket) vonatkozik; *látom* is mind az egyes (azt) mind a' többest (azokat) tárgyzzza. 'S a' magyar nyelv továbbá a' három alanyi személyt csak a' harmadik személyü tárgygyal kötheti össze (*látom, látod, látja, látjuk* stb.); a' második személyü tárgygyal csupán az egyes számbeli első alanyi személy jár (*'átlak téged: de ő lát téged, mi látunk tégedet; ők látnak tégedet, tárgyi rag nélkül valók*). A' vogul nyelv az igében a' tárgyat személy és szám szerint különbözöen fejezhetvén ki, nagyon sok alakra képes. Neki egyes, kettős és többes számbeli alakjai vannak, 's az első, második és harmadik személyü tárgyat hasonlóképen három számban teszi ki. A' logikai lehetőség felette sok alakra megvan; a' nyelv maga takarékosabb, 's a' kondai evangéliomban bizonyosan nem minden alakot találunk meg, a' mellyeket a' nyelv valóban hassnál. Lássuk tehát az evangéliomban előforduló alakokat, — megjegyezvén legitt, hogy a' névi módok nem vehetik föl a' tárgyi ragokat.

I. Egyes számbeli tárgy.

a) Harmadik személyben.

60. Az evangéliomi nyelvnek legtöbb alkalmja van az egyes számbeli és harmadik személyü tárgy kifejezésére, a' mellyet az első és második alanyi személyben *l*, a' harmadik személyben *tü* és *anel* ragokkal jelöl, így: *var* tesz, *csinál*, *varem* csinállok, az említett tárgyi ragokkal tehát lesz a' *jelenidő*: *vari-l-em, vari-l-en, vari-tá, vari-l-ov, vari-l-an, vari-anel* vagy *varg-anel*, sőt *var-anel* is, *csinálom, csinálod, csinálja* stb.

A' *varilem* példája: *al öl, alilem ölöm; vi, vig veszen, viglem veszem; cholt nyilvánít, mond, choltilem mondom; pun leteszen, punilem leteszem; unt ültet, untilem ültetem* stb. *urpme alilem, i lachve menat ošet az ört megölöm, 's széllyel mennek a' juhok.* 26, 31. — *tig, am viglem kvane nag šament olep lichme ide, én veszem ki a' szemedben való szálkát.* 7, 4. — *tončuvt choltilem nanane: am atichun chašsanem nanen akkor mondom nekik: én sohasem ismertelek beenneteket.* 7, 23. — *punilem amk lilem tav tarmeletane teszem én lelkemet ő reája.* 12, 18. — *nag Petr, i tá*

kaŕ tarmelt am untilem amk torem kvalem te Péter (vagy) 's e' kőre én űltetem az én egyházamat. 16, 18.

A' *varilen* példájji: namt nevez, namten nevezesz, namtilen nevezed; tat hoz, tatilen hozod; va lát, vailen látod stb. chun čach attal pati, tončuvt narel varilen tavame čakenag? midőn a' só izetlenné leszen, akkor mivel teszed azt sóssá? 5, 13. — ončitā pűv, i namtilen tavane nam Isus szűli fiját, 's nevezed neki a' Jézus nevet. 7, 21. — chun tatilen nak sajn torem elpalne mikor hozod (viszed) te ajándékokat Isten elé. 5, 23. — i nar nag šunšen kačēn šamt olep lichme nak šament norme at vailen? 's miért nézed az őcséd szemében lévő szálkát, a' te szemedben a' gerendát nem látod? 7, 3. Ezen idézet azt is mutatja, hogy a' fordító nem mindenkor teszi ki a' tárgyi ragot, a' mikor talán kellene, mert ezt: nar nag šunšen kačēn šamt olep lichme, talán így kellett volna mondanía: nar nag šunšilen kačēn šamt olep lichme, — hacsak ilyen értelmet nem gondolunk oda: minek látsz te szálkát őcséd szemében, holott stb.

A' *varitā* példájji: onč bír, szűl, ončitā birja, szűli; mult mulat, enyésztet, multitā enyésztetí, elveszi; ur őrz, uritā őrzi; list tisztít, listitā tisztítja; acht gyűjt, achtitā gyűjti; telt eget, teltitā egeti stb. ončitā pűv, i namtilen tavane nam Isus, ton mos išto tav krekanelnel multitā tak mirame szűli fiát (fiút) 's nevezed neki Jézus nevet, azért mert ő bűneitől megszabadítja a' maga népét. 1, 21. — vailen naganel kvali pank, chotchar uritā am mirem Izrailme mert belőled kél ki fejedelem, a' ki őrzi én népemet Izraelt. 2, 6. — chortep tav katat, i tav lšititā tak artentā i achtitā tak putiatā purane, os solomme teltitā chariletal tautel szóró lapát ő kezében, 's ő megtisztítja a' szérűjét, és gyűjti búzáját esürébe, de a' szalmát elégeti olthatatlan tűzzel. 3, 12.

A' *varilov* példájji: chuštept bocsát, chušteptem bocsátok, chušteptilem bocsátom, chušteptilov bocsátjuk; chaň tud, chaňčilov tudjuk, šunš lát, šunšilov látjuk, al öl, alilov öljük. chumle i man chušteptilov mank arenten charenovne a' mint mí is megbocsátjuk adósainknak. 6, 13. — chaňčilov išto nag šar tudjuk hogy te igaz (vagy). 22, 16. — šunšilov jeŕv amne ati Ilija lássuk, jő-e vagy sem Illyés 27, 49. — tit pűvā, menov, alilov tavame i vigenov tavane patne charet itt fija, menjünk, öljük meg őt 's vegyük (el) a' neki eső holmiket. 21, 38. Jó lesz itt a' *vigenov* alakot, valamint

amott a' *varilem* példáji között a' *chašsanem*-ét megjegyezni, a' mellyek többes tárgyakra vonatkoznak, mint alább látni fogjuk.

A' *varilan* példáji: pant fed, béteszen, pantem béteszek, pantilem béteszem, pantilan béteszitek; taret ereszt, taretilan eresztitek, joncht fordít, jonchtilan fordítjátok; aj iszik, ajilan isszátok; lat mond, latilan mondjátok; sujtelt hirdet, sujteltilan hirdetitek; vi, vig vész, vesz, viglan veszitek. — pantilan aul naerlachme elemcholesetnel, ton mos isto i nank at tuvne, i tuchv úrup charetme at taretilan béteszitek a' mennyországot az emberek előtt, azért magatok sem mentek be, 's a' bémenni akarókat sem eresztitek. 23, 13; — chun jonchtilan aku charme, tonču vt varilan ta vame kul naer püvi midön megtérítettök egyet, akkor teszitek őt ördög fíjává. 23, 15. Itt jonchtilan aku charme = megtérítitek egy valakit, mi magyarul nem jó. — am ajne anem ajilan (az) én ivó csészémet isszátok. 20, 23. — nar latam am nanane jejpeš mat, t onme latilan pasen mat; nar latam nanane palne, nan sujteltilan lep tarmelt a' mit mondok nektek setét helyen, azt mondjátok világos helyen; a' mit mondok nektek fülbe, tí hirdessétek a' (ház)-tetőn. 10, 27. — chumle numtne at viglan, isto am ati pel náú mos lavsem nanane hogyan észbe nem veszitek, hogy én nem is a' ke nyér végett szóltam nektek. 16, 11.

A' *varanel*, *varianel* vagy *varganel* példáji: ret csal, retem csalok, retat csalnak, retilem csalom, retianel csalják; chol hall, cholanel és chologanel hallják; u lát, ujanel látják; vaj tud, vaganel tudják; numš ért, numšanel értik; namt nevez, namtganel nevezik; chot talál, chotganel találják; ur őriz, tart, urganel tartják urt oszt, urtganel osztják, utelal ültetget, utelalganel ültetgetik. šav char jejvet am namemtel latem: am christos, i šav charme retianel sokan jönnek én nevemben mondván: én Krisztus (vagyok), 's sokat megcsalnak (megcsalják). 24, 5. — isto tan um at vaganel, i cholem at chologanel i at numšanel; istobi ul ujanel šamel i ul cholanel palel hogy ők látván nem tudják és hallván nem hallják és nem értik; hogy ne lássák szemmel 's ne hallják füllel. 13, 23. 25. — namtganel tavame namel Emmanuil nevezik őt Emmanuel névvel. 1, 23. — šotenet sout charet, tan chotganel mame boldogok a' szelidek, ők megtalálják a' földet. 5, 5. — popet torem kvalt subote chotelt at urganel subotame a' papok az egyházban szombaton nem tartják meg a' szombatot. 12, 5. — kvalget angelet, i pali urtganel

jomaset luletnel kimennek (kelnek) az angyalok 's elosztják a' jókat a' rosszaktól. 13, 49. — pelemtam čamme at utelalganel tavame anä jolpalne a' meggyujtott gyertyát nem ültetgetik azt tál alá. 5, 15.

Jegyzet. A' jelenidőnek kettős számbeli példái, tudtomra, nem fordulnak elő.

61. A' mult időben ugyan azon tárgyi ragokkal következő alakok állanak elő: vares-l-em, vares-l-en, vares-tá; vares-l-ov, vares-l-an, vars-anel csináltam, csináltad, csinálta; csináltuk stb:

A' *vareslem* (*varislem*) példái: vov hí, vovem hívok, vovsem hittam, vovislem hittam őt; peri választ, perieslem választottam őt. Jegipetnel vovislem am amk püvem Egyiptombul hittam én az én fiamat. 2, 15. — tit am püvem, chotcharme am perieslem ez én fiam, a' kit választottam.

A' *vareslen* (*varislen*) példái: tujt titkol, tujteslen titkoltad; cholt nyilvánít, choltislen nyilvánítottad. Apüvet tusnel i čakupetnel vareslen ešchene ašme gyermekek szájából és csecsemőkbul csináltad a' dicséretet. 21, 16. — nag tujteslen titme amelen i numten sajten charetnel i choltislen tonne apüvetne te eltitkoltad ezt okos és eszes emberek előtt, 's kijelentetted a' gyermekeknek. 11, 25.

A' *varestä* példái: ponštesta nemzé, vistä vevé, chañčestä megismeré, chontestä látá, cholestä hallá. chulteptestä hagyá, multestä multa, mulatá. — Avraam ponštestä Isaakme Ábrám nemzé Izsákot. 1, 2. — at chañčestä tavame, chumle voš ivolt tav ončes elol püv taknane nem ismeré meg őt, míg nem lett első fíja neki. 1, 25. — vistä tak netame elvevé a' maga nejét. 1, 24. — tončuvt chulteptestä tavame asraj akkor elhagyá őt az ördög. 4, 11. — cholestä Isus, išto Joan majves urechetne hallá Jézus, hogy János adatott által (az öröknek) fogságba. 4, 12. ušnel menes kvane Vifaniane i multestä tat aku jejme a' városbul kimene Betfaniába 's mulata ott egy éjt. 21, 17.

A' *vareslov* példái: u lát, um látok, usem láttam, uslem láttam őt, uslov láttuk őt; chultepteslov hagytuk, chašleslov megértettük; man uslov tav sovä chotel pakepane palt mí láttuk ő csilagát a' nap keleten. 2, 2. — man an chultepteslov šocho i jomesov nag jejtepalent mí íme elhagytuk minden(ünket) 's jöttünk te utánad. 19, 27. — chašleslan eren titme? Latat tavane: chašleslov,

pojtechš megértettétek-e azt? Mondanak neki megértettük, uram. 13, 51.

A' *vareslan* példáji: choleslan hallottátok, loventaleslan olvastátok, chašleslan értettétek. nan choleslan, nar latem oli: šam mos šam tí hallottátok, mi mondva van: szemért szem. 5, 38. — ań moš nan at loventaleslan, nar vares David? ime soha tí nem olvastátok, mit tett Dávid? 15, 2. — chašleslan eren titme? megértettétek-e azt? 13, 51.

A' *varsanel* példáji: usanel látták, chotsanel találták, nachvsanel elkapdosták; tatsanel hozták, punsanel tették, utsanel ültették. — tončuvt sov, chotcharme usanel tan chotel pakepane palt, lachves tan elanelpalt akkor a' csillag a' mellyet láttak (volt) napkeleten, méne ő előttök. 2, 9. kvalne tum chotsanel apüvme tav čuktä Maria jot a' házba bémenvén találák a' gyermeket az ő anyjával. 2, 11. — i olat skopcet, chotcharet tankvame tank varsanel skopcag aul naerlach mos 's vannak meddők, a' kik magokat magok tették meddővé a' mennyország végett. 19, 12. — to šam pates lonch vatane, i toulen ujt jochtem tavame nachvsanel némelly szem esett az út szélire, 's a' szárnyasok jöven azt elkapdosták. 13, 4. — tatsanel oslicame püvetatel i punsanel titme tink mašnenantel i utsanel tavame tin tarmelne elhozák a' szamarat a' fiájával együtt, 's betéríték azt ruhájikkal, 's ültetétek őt reája (a' vogul fordítás szerint a' két számarra). 21, 7.

62. A' kettős szám ritkán találkozik, mint *chulteptesten* ketten hagyának. Os tin ton lat chulteptesten chapme i tink jegen menesi tav jejpalt 's azok (ketten) azonnal elhagyák a' hajót és atyjokat menének ő utána. 4, 22.

63. A' *föltételező* módnak is, tudtomra, csak két példáját lehet találni: *vinilem* vinném, venném, 's *minitā* adná. Vi, vig visz, vesz; visem vittem, vettem; vislem vittem, vettem azt, vini vinue, venne, vinilem vinném, venném; hasonlóképen mini adna, minilem adnám, minitā adná. ton chočetag nagnane tajni am alnem michv tin chumetne, i am pari jochtem vinilem am charem argetatel azért neked kellene éa pénzemet adnod az árus embereknek, 's éa megjövén elvinném az enyimet nyereségével. 25, 27. — ton at minitā jolech chaluchv tak kvaletame nem adná (hagyná) aláásni a' maga házat. 24, 43.

64. A' *parancso'ó* módnak *egyes* számbeli példáji: vajalen

vedd, majalen add (a' vi, mi tökből, lásd a' 58.) perit kísért, peritalen kísérsd; chultept hagy, chulteptalen hagy; rast vet, rastalenen vesd; šagrep vág, šagrepalenen vágd; erept szeret, ereptalenen szeresd; lovt mos, lovtalenen mosd; var tesz, varalenen tedd; lav mond, lavalenen mondd stb. multatü mulja azt. — kvalenen, vajalenen apüvme i tav čukvä i tulen Jegipetne kelj föl, vedd a' gyermekeket és ő anyját 's fuss Egyiptomba. 2, 13. — nürep charne vichv nagnanel kvartme, majalenen tavane i chulenen a' vinni akarónak tőled az ünget, add neki felső ruhádat is. 5, 40. — ul peritalenen nak pojrechš toremen ne kísérsd a' te úr istenedet, 4, 7. — chulteptalenen nak sajn tatem matetat hagy a' te ajándékosdat az oltáron. 5, 24. — chun jomas pal šamen nagen kujtitü, kvane manentam rastalenen ele ha jobb fél szemed téged botránkosztat, kiszakítván vesd el. 5, 29. — chun jomas pal katen kujtitü nagen, šagrepalenen ele i rastalenen ha jobb fél kezed botránkosztat, vágd el és vesd el stb. — A' multatü példáját lásd a' 66-ben.

A' parancsoló módnak *többszámű példái*: kalemt kérd, tudakozik, kalemtalenen tudakozzátok; numselan gondoljátok; miglan adjátok, vajalenen vegyétek, majalenen adjátok stb. menan i lani kalemtalenen püvme, i chun chontilenen tavame, suj latan amnane menjetek és szorgalmasan tudakozzátok a' fiút, 's ha megtaláljátok hirt mondjátok nekem. 2, 8. — Ez tanúságos példa; menan menjetek, latan mondjátok alanyi parancsolók; kalemtalenen tudakozzátok tárgyi parancsoló, melly, mint a' magyarban is, nagyon meggyez a' jelen idő *többszámű második tárgyi személyével*: chontilenen találjátok. — ton mos ul numselan cholt chotelme azért ne gondoljátok a' holnap napot (ne aggódjátok a' holnap nap miatt). 6, 34. — ul miglan jälpen mater ampetne ne adjátok a' szentet az ebeknek. — ele vajalenen tavanel talantme i majalenen lovtalant ošp charne vegyétek el tőle a' tálentomot 's adjátok a' tiztalentom bírójának. 25, 28.

Kettős számű példát nem igen lehet találni.

65. A' harmadik személyü egyes tárgynak jelelője tehát *l* az első és második alanyi személyek előtt, mint: vari-l-em vari-lenen, vari-l-ov vari-l-an; vares-l-em vares-l-en, vares-l-ov vares-l-an; varni-l-em; vara-l-en vare-l-an. Hogy miért van a' parancsoló mód egyes száműban varalenen, multatü 's *többszáműban vare-l-an*, nem tudom.

A' harmadik alanyi személyekkel azomban össze van főrva az egyes tárgynak ragja, úgy hogy bajos tudnunk, vajjon az egyes számban a' *tü* (varitá) egészen tárgyi rag-e, alany-személyi jelelő nélkül, mint magyarban a' *ja*, tud-ja? 's vajjon a' többes számban az *anel*-bul mi tartozik a' tárgyi raghoz, 's mi az alanyi személy jelelőjéhez? Azt vegyük észre, hogy ezen *anel* tárgyi rag és alanyi személy a' írvészónak *anel* birtokos ragjával azonos; tehát *vaganel* erejük és erejik, 's *vaganel* tudják azt ('s azokat).

b) Első és második személyben.

66. Az egyes számbeli tárgy, a' mely első és második személyü, tehát *anem* = *engem*(et), *nagen* = *téged*(et), ugyanazon ragok által jelöltetik meg, mint azt a' következő példák bizonyítják: *kujt* kísért, *kujtilen* *anem* kíséresz *engem*, *menen* *amnane*, *asraj*, *nag* *anem* *kujülen* *per ašne* menj tőlem, ördög, te *engem* kíséresz rossz dologra. 16, 23. — *aku* *tä* *jej* *tochoch* *ergemanä* *elpalt* *churum* *kes* *ňultan*, *išto* *anem* *at* *čančilen* még ez éjjel, a' kakas szólása előtt háromszor esküszöl, hogy *engem* nem ismeresz. 26, 34. — *chon* *tulitä* *aku* *timil* *viš* *apüv* *am* *namem* *mos*, *ton* *char* *anem* *tulitä* a' ki elfogadja egyik ilyen kis gyermeket én nevemben, az *engem* fogad el. 18, 5. — *šariš* *latam* *nanane*, *ak* *char* *nananel* *migtä* *anem* bizony mondom nektek, egy közületek elád *engem*. 26, 21; — *ton* *anem* *migtä* az *ád* el *engem*. 26, 23. — *chun* *jomas* *pal* *šamen* *nagen* *kujtitä*; *chun* *jomas* *pal* *katen* *kujtitä* *nagen* *ha* *jobb* fél szemed *téged* kísért; *ha* *jobb* fél kezed kísért *téged*. 5, 29. 30,

at *vajlan* *anem* *tigil* *montel* *ton* *moš*, *chun* *lavine* *nem* láttok *engem* *mostantul* *fogva* *addig*, *hogy* *mondjátok*. 23, 39. — *när* *teplilan* *anem*, *licemeret*? *miért* *botránkozattok* *engemet*, *képmutatók*? 22, 18.

chun *man* *nagen* *uslov* *techv* *ňurpi* *i* *titeslov*, *amne* *ajuchv* *ňurpi* *i* *ajteslov*? *chun* *aku* *ton* *chojtel* *nagen* *uslov* *el* *ma* *čari* *i* *tulileslov*, *amne* *ňarne* *i* *mašteslov*? *mikor* *láttunk* *téged* *enni* *akaronak* és *étettünk* *meg*, *vagy* *inni* *akaronak* és *itattunk* *meg*? *mikor* *azonképen* *láttunk* *téged* *idegen* *földön* *levőnek* és *fogadtunk* *be*, *vagy* *meztelennek* és *ruháztattunk* *meg*? 25, 37. 38. — *nan* *anem* *titeslan*, *nan* *anem* *ajteslan*, *nan* *anem* *tuleslan* *tí* *engem* *étet-* *tetek*, *tí* *engem* *itattatok*, *tí* *engem* *béfogadtatok*. 25, 35. — *chonag* *eseplianel* *elemcholeset* *anem*, *elemcholes* *püvme*? *kinek* *tartanak*

az emberek engem, az ember fiját? 16, 13. — os nan chonag anem eseplilan? de tí kinek tartotok engem? 16, 15.

šim fat! chun taji, anem multatá ta anä édes atya! ha lehet engem muljon e' pohár. 22, 39. — torem akvane nar neges, tonme elemcholes pali ul manitatá isten egybe a' mit kötött, azt ember fel ne szakítsa. 19, 6.

II. Töb b e s s z á m b e l i t á r g y.

a) Harmadik személyben.

67. Az egyes számbeli *első alanyi személy* a' többes tárgyi raggal ilyen alakot képez: úram akarok, úrilem akarom azt, *úriganem* akarom azokat. at ončat nar techv, os tetal taretachv am at úrganem nincs mit enniök, de étlen elereszteni én nem akarom őket. 15, 32. — mi, mig ád, migem adok, miglem adom azt, *miganem* adom azokat. titetme šocho miganem nagnane ezeket mind adom néked. 4, 9. — ket küld, *ketganem* küldöm, hajtom azokat. chun am Veelzevul val asrajtme ketganem, os nan püvan chon val ketat? os chun am torem lilel ketganem asrajtme ha én Belzebu' erejével hajtom ki az ördögöket, de a' tí fiaitok ki erejével hajtának (ördögöket)? de ha én isten lelkével hajtom ki az ördögöket. 12, 27, 28. — De *ketilem* (hajtom azt) is van *ketganem* helyett, p. o. am ketilem nan paltan úajtetme, amelen i nepeken charetme én küldöm hozzátok a' prófétákat, bölcs és tudós embereket. 13, 34.

Az egyes számbeli *második alanyi személy* alig fordul elő a' többes tárgyi raggal.

Az egyes számbeli *harmadik alanyi személy* a' többes tárgyi raggal igen gyakori, 's ilyen alakot képez: migan, ketgan, titgan, taretian, šunštian, chaňčtian, tuštian, urtgan stb. tá lül varp charetme teren ačelne migan a' rossz munkásokat gonosz halálba adja. 21, 41. — tav asrajtme ketgan asraj oter jolel az az ördögöket az ördög fejedelem hatalmával hajtja ki. 9, 34. — ault olep nan jegan titgan tanme a' mennyben lévő tí atyátok éteti őket. 6, 36. — nan jegan at taretian nan krekan a' tí atyátok nem bocsátja meg tí bűneiteket. 5, 15. — os vistá tavame asraj šak tunčen achne i šunštian tavane čar lachve olep ušet i tan sujanel és vivé őt az ördög igen magas hegyre 's mutatá neki a' világon lévő városokat és

azok dicsőségeit. 4, 8. — chon chanőtian tocho elemcholesetme a' ki tanítja így az embereket. 5, 19. — i tuštian ošetme jomas pal kat nupel, os kozletme almech palne 's állatja a' juhokat jobb kéz felé, de a' kosokat balra. 25, 33. i urtgan tanme moten motennel, tocho chumle urep pali urtgan ošetme kozletnel és elosztja (elválasztja) egyiket a' másiktól úgy mint az őrző elválasztja a' juhokat a' kosoktól. 25, 32.

68. A' többes számbeli *első alanyi személy* a' többes tárgyi raggal ilyen alakot ad: *vigenov* vigyük azokat. tit püvä, menov, alilov tavame i vigenov tavane patne charet ez fija, meujünk, öljük (meg) őt, 's vegyük (el) a' neki eső dolgokat (örökségét). 21, 38.

A' többes számbeli *második alanyi személy* a' többes tárgyi raggal ilyen alakot képez: *vagan látjátok*, *algan* ölitek, *vochgan* szögezitek, *pümtian* fogjátok azokat. *vagan amne* ati tā vartulet? látjátok-e vagy sem e' csinálmányokat? 24, 2. — *am* ketilem nan paltan újajtetme, i nan tanme jole *algan* i *pername* *vochgan*, os to charetme *vonchuchv* *pümtian* *nank* *sinagogant* én küldöm hozzátok a' prófétákat, 's tí azokat megölitek, és keresztre szegezitek, 's némellyeit ostorozni fogjátok *sinagogáitokban*. 13, 24.

A' többes számbeli *harmadik alanyi személy* a' többes tárgyi raggal így alakul: *achtganel* gyűjtik azokat, *rastganel* vetik, *ošganel* bírják, *punganel* teszik, *varganel* teszik, *kvaltianel* kikeltik azokat. *keti* (ketirä helyett) elemcholes püv tak *angelan* i *achtganel* *tav* *naerlachnel* šocho lu' numtet i *chajer* *varem* charetme, i *rastganel* *tanme* *tauten* *kürne* küldi az emberfija az angyalait s (azok) gyűjtik ő országának minden rossz elméjü és hamisan cselekvő embereit, 's vetik őket tüzes kemenczébe. 13, 41. — *nan* *chančilan*, *ištö* elemcholes *oteret* *urat* *atemetme*, i *jäni* *charet* *ošganel* *tanme* tí tudjátok, hogy az ember-fejedelmek tartanak embereket, 's a' nagyok bírják azokat. 20, 25. — os *tank* *šochen* *ašanel* *varganel* *tont*, *ištöbi* *šunštachv* *tankvame* *mot* *charetne*; *pali* *punganel* *tank* *šumechanel*, i *kvaltianel* *tank* *mašne* *char* kepletme de ők minden dolgaikat teszik azért, hogy mutassák magokat másoknak; szélyel teszik *filakteriumaikat*, 's kikeltik *ruhájok* széleit. 23, 5.

A' kettős számbeli alanyi személyek nem igen fordulnak elő a' többes tárgyi raggal.

Tehát:

1. varganem (varianem) tesztem őket
2. — — — — —
3. vargan, varian teszi őket
1. varganov (varenov?) tesszük őket
2. vargan, varian teszitek őket
3. varganel, varianel teszik őket.

Mult idő.

69. Az egyes számbeli *első alanyi személy* a' többes tárgyi raggal lesz *varsanem*, mellyet 8, 23-ban találunk: tončuvt choltilem nanane: am ati chun chašsauem nanen akkor mondom nektek; én soha sem ismertelek titeket.

Az egyes számbeli *második alanyi személy* a' többes tárgyi raggal nem igen fordul elő.

Az egyes számbeli *harmadik alanyi személy* a' többes tárgyi raggal ilyen alakot képez: ponšl végez, ponšlesan végzette azokat; mult mulat, megkerül, multesan megkerülte azokat; ketsan küldte a. visan elvette, permelesan szenvedte, türte azokat stb. chun Isus ponšlesan tá lanchet, choloch pakseset tav chaňčtane ašetne midőn Jézus elvégezte a' beszédekot, a' nép elcsudálkozék tanításán. 7, 28. — Isus multesan šocho ušetme i pojletme Jézus megkerülte mind a' városokat és falukat. 9, 45. ketsan urelap charetme tak kanetane elküldte az aratókat az ő földjére. 9, 38. — tav sirsan asrajtme aku lachel, i šocho chojtep charetme jálteptesan ő kihajtá az ördögöket egy szóval, 's a' betegeket mind meggyógyítá. 8, 16. — tav visan man agmenov i permelesan tanme ő elvette betegségeinket 's hordozta azokat. 8, 17.

70. A' többes számbeli *első alanyi személy* a' többes tárgyi raggal lesz: *pošilesenov* mi kikergettük őket. nag namentel eren man najtechlesov i nag namentel eren asrajtme ele pošilesenov? i nag namentel eren šav amel varsov? te nevedben nemde mi jövendöltünk, 's te nevedben nemde az ördögöket kihajtottuk, 's te nevedben nemde sok csudát tettünk? 7, 22.

A' többes számbeli *második alanyi személy* a' többes tárgyi raggal így volna: varsanen, mert varsenov tettük őket, varsenan tettétek őket; de nem találom példáját. Külömben az egyes tárgyualak is áll a' többes tárgyualak helyett, p. o. chotcharme nan aleslan

(alesenan helyett) torem kval i jur pasen kitchalt a' kiket ti megöltetek az isten háza és az oltár között. 13, 25.

A' többes számbeli *harmadik alanyi személy* a' többes tárgyi raggal így alakul: *tatsanel* hozták azokat, *achtsanel* gyűjtötték azokat, *rastsanel* vetették azokat; *punsanel* tették azokat; ez az alak tehát azonos az egyes tárgyú alakkal. *chotcharme* mane *tatsanel*, i *jomas chulet* *achtsanel* teremne, os *lulet* *rastsanel* kvane a' mellyeket a' földre húztak, 's a' jó halakat gyűjtötték edényekbe, de a' rosszakat kivetették. 13, 48. — *šoohen* sir *agmen mošen* *charetme*, i *punsanel* *tanme* *Isus lajli pochne*, i *tav pušmelesan* *tanme* mindenféle beteg, nyavalyás embereket, 's tevék azokat Jézus lábához 's ő meggyógyítá azokat. 15, 30.

b) Első és második személyben.

71. A' következő példák azt bizonyítják, hogy ugyanazon alakok, a' mellyek a' harmadik személyü többes tárgyakat jelölik, az első és második személyü többes tárgyakra nézve is állanak. Am *pernel punganem nanen vitel én megkeresztellek benneteket vízzel.* 3, 11. — *añ am ketganem nanen jorment ötset čačet chalne ím én küldelek titeket mint juhokat farkasok közzé.* 19, 16. — *jejan am paltem, i am sajmelianem nanen jőjjetek én hozzám, 's én megnyugosztallak benneteket.* 11, 28. — *ul rastan nank tinen sakan pureset elpalne, ištobi tan pari jonchem nanen ul manitanel ne vessétek a' magatok becses gyöngyeit a' disznók elé, hogy megfordulván titeket meg ne szagassanak.* 7, 6. — *šariš latam nanane, at chašganem nanen bizony mondom nektek, nem ismerlek titeket.* 25, 12. — *tončuvt chotilem nanane: am ati chun chašsanem nanen akkor mondom nektek: én soha sem ismertetelek titeket. — ištobi tan nanen usanel hogy ők titeket láttak.* 6, 1.

Az első személyü többes tárgy nem fordul elő az illető tárgyú igével, mert a' hol legjobb alkalma volna, a' fordító nem fejezi ki tárgyi raggal az igét: *ul tulen manov krechne, os uren manov asrajnel ne vígy minket bűnbe, de őrizz minket az ördögtől.* 6, 13. — Más helyütt tárgyi ragos igét teszen ugyan a' fordító, de olyat, melly egyes tárgyra vonatkozik, mint: *asrajt chošgeset tavane tocho latem chun: ketilan manov kvane, tončuvt laven manane tuchv pures anane az ördögök könyörgének neki így szólván: ha*

kiküldesz minket, tehát parancsolj nekünk bémenni a' disznónyájba. 8, 31. Itt a' *ketilan* ketilen helyett látszik lenni. — *akilimalen manov*, tá cholov szánj meg minket, itt halunk. 8, 25.

III. Kettős számbeli tárgy.

72. Lássuk előbb példákat, 's azután ki fog tetszeni a' tanuság. *Sariš vati jomentanat ujl chotsa* kit jegepüvinčagme a' tenger partjára mentében talála két atyafiat. 4, 18; — *chontes* mot kit jegepüvinčagme, i *vovelesa* tinme talála más két atyafiat, és meghívá őket. 4, 21; — *tav pušsa* tak pitmä ő megnyitá maga (két) ajakát. 5, 2. — *jole tunčpam* Isus *vovelesan* tinme i *laves*: *narne nin amnanel núrine*? megállván Jézus hívá őket (kettőt) és monda: *tí tölem mit akartok?* 20, 32. — *tin toul kümen pümtsi ojguchv latem*: *akilimlan* minmen ök (ketten) annál inkább kezdének kiáltani mondván: *szánj meg minket.* 20, 31. — *os* Isus *akilmat jejm sartitesa* tin *šamenan* 's Jézus megszázásában jöven megilleté kettejük két szemét. 20, 84. — *kit šampaltal tav jejtápalt čišgeset i latset*: *akilimlen* minmen két vak kiabála utána és monda: *szánj meg minket.* 9, 27. — *lati tinane*: *jejan am jejmpalt*, *am vargam ninen alislachv clemcholeset* monda kettejüknek: *jőjjetek utánam, én teszlek titeket fogni embereket.* 4, 19.

Az első példában *chotsa*, a' másodikban *vovelesa*, a' harmadikban *pušsa* az ötödikben *sartitesa* mult időbeli alakok a' kettős számbeli tárgyi raggal. A' negyedik példában *vovelesan* többes számbeli tárgyi raggal *van*. De a' második példában *chontes*, a' negyedikben *akilimlan*, 's a' hetedikben *vargam* tárgyi rag nélküli alakok. Az *akilimlan* és *akilimlen* külömbsege onnan lehet, hogy az első talán nyomtatási hiba; mert habár a' jelenidőben *varem* és *varam*-féle alakok előfordúlnak is, de a' parancsoló módnak ragja mindenkor *en*.

73. Az *igeragozást* ekképen állathatjuk össze:

N é v i m ó d o k.

1) <i>chv</i>	<i>uchv</i>	<i>achv</i>
<i>u-chv</i>	<i>aj-uchv</i>	<i>ajel-achv</i>
<i>jej-chv</i>	<i>al-uchv</i>	<i>alpt-achv</i>

te-chv	alm-uchv	alisl-achv
tu-chv	onč-uchv	ampl-achv
vi-chv	unt-uchv	kvalkt-achv
mi-chv	ur-uchv	chajerl-achv stb.
2) <i>p</i>	<i>ep</i>	<i>ap</i>
te-p	al-p	agmelt-ap
vi-p	alm-ep	alpt-ap
mi-p	ol-ep	erg-ap stb.
3) <i>ne</i>	<i>(e)ne</i>	<i>ane</i>
jej-ne	agt-ne	akiliml-ane
te-ne	al-ne	agmelt-ane
vi-ne	at-ne	erept-ane
mi-ne	ol-ne	urel-ane stb.
4) <i>m</i>	<i>em</i>	<i>am</i>
u-m	acht-em	agmelt-am
jej-m	ol-em	olmi-am
te-m	onč-em	utel-am
tu-m	unl-em	kačel-am
vi-m	kval-em	kvalekt-am
mi-m	chol-em	cholil-am stb.

A) Alanyi igeragozás.

74. I. Benható és kiható.

Jelenidő.

Egyes szám:

jejv-em	v. jejg-em	teg-em	mig-em	vig-em	tuv-em
jejv-en	jejg-en	teg-en	mig-en	vig-en	tuv-en
jejv	jejg	teg	mig	vig	tuv

Többes szám:

jejv-ov	teev (teve)	mig-ov	vig-ov	tuv-ov
jej-ne	te-ne	mig-ne	vig-ne	tuv-ne
jejv-et	te-t	mig-et	vig-et	tuv-et

Egyes szám:

var-em	v. var-am	v. varg-am	men-em	v. men-am	ošg-em	v. ončam
var-en	var-an	varg-an	men-en	men-an	ošg-en	ončar
vari	vari	vari	meni	meni	ošgi?	onči.

Többes szám :

jejmt-ov	var-ov	kvalov	pičel-ov
jejmt-ine	var-ine	kval-ine (kvalne)	pičel-ine
jejmt-at és jejm-tet	var-at	kvalg-et	pičel-at

Kettős szám :

agt-imen ketten	hiszünk	lat-imen ketten	szólunk
agt-ine	” hisztek	lat-ine	” szóltak
agt-a	” hisznek	lat-a	” szólnak.

Mult idő.

Egyes szám :

u-s-em	te-s-em	lat-s-em	var-s-em
u-s-en	te-s-en	lat-s-en	var-s-en
u-s	te-s	lat-es	var-es

Többes szám :

u-s-ov	te-s-ov	lat-s-ov	var-s-ov
u-s an	te-s-an	lat-s-an	var-s-an
u-s-et	te-set	lat-s-et	var-set

Kettős szám :

ol-s-i kettő volt mene-s-i kettő ment pümt-s-i kettő kezdett

Föltételező mód.

Egyes szám :

—
—
ol-ni volna

Többes szám :

ol-n-ov volnánk
ol-n-an volnátok
ol-n-at volnának

Parancsoló mód.

Egyes szám :

ol-en légy	maj-en adj	vaj-en vigy	taj-en egyél
ol-e legyen	maj-e	vaj-e	taj-e

Többes szám :

ol-an legyetek	maj-an	vaj-an	taj-an
ol-et legyenek	maj-et	vaj-et	taj-et

Kettős szám ?

II. Szenvedő.

75. A' szenvedőseget kifejező képzők, mint a' 31-ben láttuk, következők: *ov* vagy *v*; *k*, *kv* vagy *ku* (*ch*, *chv*); *nk*, *nchv*; végre *kt* vagy *cht*. Előforduló alakok tehát a'

Jelenidőben:

Egyes szám:

rastovem vagy rastvem	—
rastoven	rastven
rastove	rastve

varkti

Többes szám:

rastovov	rastvov	—
rastovan	rastvan	—
rastovet	rastvet	varktát

A' *mi-chv* adni igének szenvedő alakjai:

majvem	és miktem	és miglalenkvem
majven	mikten	miglalenkven
majve	mikte	miglalenkve
majvov	miktov	miglalenkvov
majvan	miktan	miglalenkvan
majvet	miktet	miglalenkvet

Ezen alakok nem minden személye van meg ugyan az evangéliumban, de a meglevőkből úgy lehetne az egész sort kiegészíteni. A' *mikti* adatik, *vikti* vétetik, úgy látszik, kedvelt alakok; *nirktet* szaggattassanak, *varktát* tétetnek. — A' *majv* alak szerint a' *tajv* evődik, *vajv* vevődik is lehetséges. — A' *mig* mutatja, hogy a' *mi-chv* adni, *te-chv* enni és *vi-chv* venni igék a' szenvedőben a' tőnek magánhangzóját a-vá változtatják, tehát: *majv* adatik, *tajv* evődik, *vajv* vétetik. A' *miglalenkv*-nek tője *miglal* = addogat. A' *michv* igének még egy negyedik alakja is megvan, a' mellyből *minkun* adatol találtatik az 5, 25-ben. E' szerint lehetne: *minkum*, *minkun*, *minku*, vagy *minkve* is stb.

Mult idő.

Egyes szám:

var-v-es-em csinálódttam	maj-v-es-em adattam
var-v-es-en stb.	maj-v-es-en stb.
var-v-es	maj-v-es

Többes szám:

var-v-es-ov	adattunk	maj-v-es-ov	adattunk
var-v-es-an	stb.	maj-v-es-an	stb.
var-v-es-et		maj-v-es-et	

Kettős szám:

erkel-ov-es-i ketten eltiltattak.

Föltételező mód.

Ennek az egyes számnak 3-dik személye van meg: *pert-n-ov-e* eladatnék, *urt-no-v-e* osztatnék, a' melly szerint a' többi személyeket is képezni lehet.

76. Vannak két szóból összetett igealakok is, mint már a' 49-ban megemlítettük; de azokról bővebben a' mondatban (102.) lesz szó.

B) Tárgyi igeragozás.

77. I. Egyes számbeli tárgy.

a) a' harmadik személyben.

Jelenidő.

Egyes szám:

vari-l-em	teszem őt	vig-l-em	veszem őt
vari-l-en	teszed őt	vig-l-en	veszed őt
vari-tä	teszi őt	vig-tä	veszi őt

Többes szám:

vari-l-ov	tesszük őt	vig-l-ov	vesszük őt
vari-l-an	teszitek őt	vig-l-an	veszitek őt

{ var-anel
 { vari-anel teszük őt
 { var-ganel

vig-anel veszük őt
 ?

Kettős szám?

Mult idő.

Egyes szám.

vares-l-em,	varis-l-em	vis-l-em
vares-l-en	stb.	vis-l-en
vares-tä		vis-tä

Többs szám:

vares-l-ov	vis-l-ov
vares-l-an	vis-l-an
vars-anel	vis-anel

Kettős szám:

vares-ten ketten tették azt

Föltételező mód.

Egyes szám:

var-ni-l-em tenném azt	vi-ni-l-em venném azs
var-ni-l-en tennéd azt	vi-ni-l-en vennéd azt
var-ni-tä tenné azt	vi-ni-tä venné azt

Többs szám:

(var-ni-l-ov tennők azt	vi-ni-l-ov vennők azt
var-ni-l-an stb.	vi-ni-l-an stb.
var-n-anel	vi-n-anel)

Parancsoló mód.

Egyes szám:

vara-l-en tedd azt	vaja-l-en vedd azt
vara-tä tegye azt	vaja-tä vegye azt

Többs szám:

vare-l-an tegyétek azt	vaje-l-an vegyétek azt
— ?	— ?

b) Az első és második személyben.

Ugyan azon alakok állanak, a' mellyek a' harmadik személyben.

78. II. Többs számbeli tárgy.

a) A' harmadik személyben.

Jelenidő.

Egyes szám:

varg-an-em teszem azokat	—
(varg-an-en teszed „)?	—
varg-an teszi „	tušti-an állatja azokat

Többes szám :

varg-en-ov tesszük azokat	vig-en-ov vesszük azokat
varg-an teszitek „	vig-an veszitek „
varg-anel teszik „	vig-anel veszik „

Mult idő.

Egyes szám :

vars-an-em tettem azokat (vares-an)?	vis-an-em vettem azokat (vis-an)?
vares-an tette azokat	vis-an vette azokat

Többes szám :

vares-en-ov tettük azokat	vis-en-ov vettük azokat
vars-anel tették azokat	vis-anel vették azokat

b) Az első és második személyben.

Ugyan azon alakok állanak, a' mellyek a' harmadik személyü tárgygyal.

79. III. Kettős számbeli tárgy.

Mult idő.

chot-sa találá kettőt; puš-sa nyita kettőt, vovele-sa hiva kettőt.

A' névviszonyítók az igék mellett.

80. Mint a' magyarban, úgy a' vogulban is a' névviszonyítók az igék mellé is járulnak, 's viszonyítják jelentéseiket: azomban a' vogulban a' viszonyítók még ragosan járulnak az igékhez, mint a' régi magyar nyelvben, p. o. kvane menes régiesen: kive ment, most: kiment; menen ele menj el; jole tunčpam megállok, régiesen: mege állott; pali urtem felosztok, elosztok, mintegy felé osztok; pali latem nyilvánítok; keurne menes bément, tulajdonképen belé ment. A' keurne azonos a' belé-vel. — A' vogul nyelv tehát arra nézve nagyon becses tanúságot nyújt, hogy a' névszókból mint lesznek névviszonyítók 's ezekből továbbá igéviszonyítók.